

FD 154

BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNII „ASTRA”

Anul al 34-lea

Nr. 285

1943

**Dela Români
din Maramureș
Oameni, locuri, cântece**

de

PROF. Dr. ALEXANDRU FILIPAȘCU

Publicație periodică a ASOCIAȚIUNII

Editura Asociațiunii „ASTRA”, Sibiu, Str. Șaguna, 6

Tiparul Institutului de arte grafice „Astra”, Sibiu, Strada Avram Iancu No. 9.

Prețul Lei 30.—

**„ASOCIAȚIUNEA PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ
ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN“, „ASTRA“**

Intemeiată la 1861

Președinte de onoare:
M. S. REGELE MIHAI I.

Președinte activ:
Dr. Iuliu Moldovan

Vice-președinte: **Dr. Gh. Moga** Vice-președinte: **Dr. Gh. Preda**

Vice-președinte:
D. Sabin Evușianu

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

**E de datoria fiecărui
bun Român, să sprijinească
„Asociațiunea“, cetind pu-
blicațiile ei și înscriindu-se
de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele :

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna	„ 2000.—
Membru pe viață al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru activ al „Asociațiunei“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunei“, anual	„ 10.—

39148.411

BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNII „A S T R A ”

859-0-91

93(498) Anul al 34-lea Nr. 285 – 1943

F51

Dela României din Maramureș

Oameni, locuri, cântece

de

PROF. Dr. ALEXANDRU FILIPAȘCU

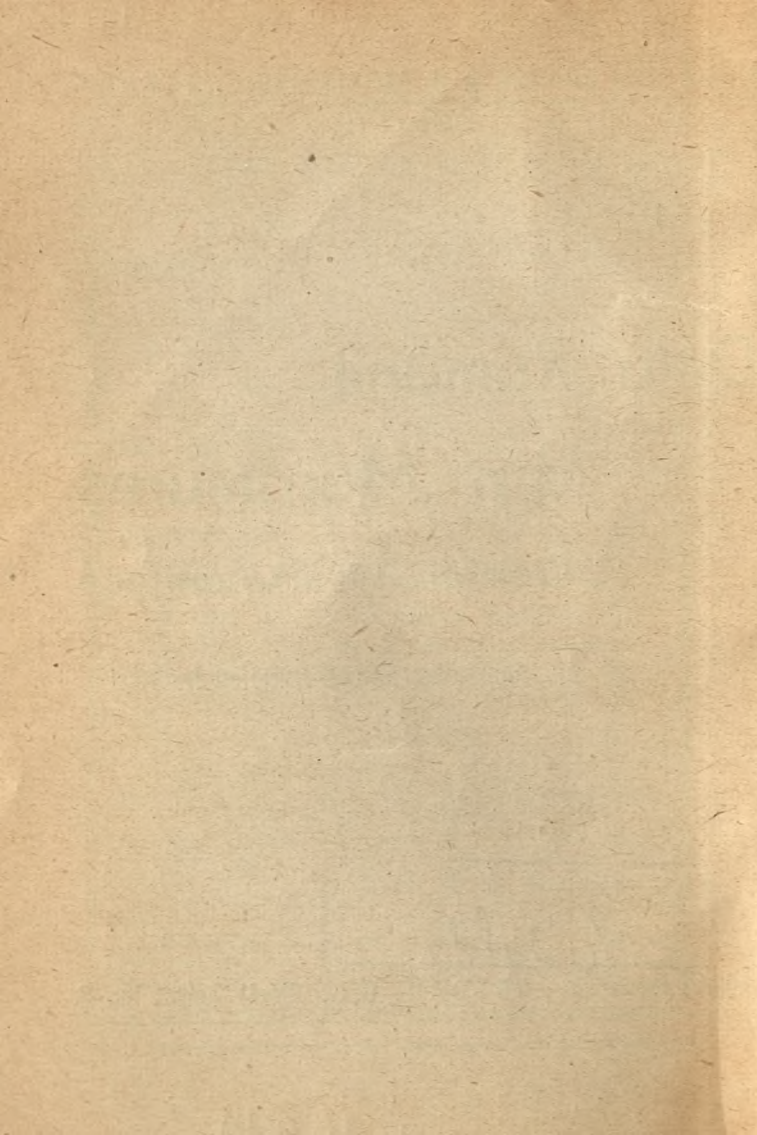
Publicație periodică a „ASOCIAȚIUNII”

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI TURDA

Inv. N. 8344

Editura Asociației „A S T R A ”, Sibiu, Strada Șaguna No. 6

Tiparul Institutului de arte grafice „Astra”, Sibiu, Strada Avram Iancu No. 9.

ȚARA MARAMUREȘULUI

1. Așezarea Maramureșului

Mărginită de Galiția, Bucovina, județele Năsăud, Someș, Satu-Mare, Țara Oașului și Bereg, *Țara Maramureșului* stă de pază la extremitatea nordică a spațiului etnic românesc, ca o cetate măreață, înconjurată de munți înalți, cu o singură poartă de eșire, la Hust, prin care Tisa trimite apele văilor maramureșene, peste Pannonia, spre Dunăre.

Țara se împarte în văi, numite cu numele râurilor care le brăzdează: Vișeu, Iza, Cosăul, Mara, Ronișoara, Cosăuții, Săpurca, Apșița, Tarasul, Talaborul, Neagul, Bârjaba, ș. a., cari toate se varsă în Tisa. După văile unde locuiesc, Românii se numesc: Tiseni, Vișoani, Izeni, Măreni, Cosoani, Rochneni, și Apșeni, recunoscându-se cu ușurință, după nuanțele de port, caracteristice fiecărei văi.

Drumuri petruite străbat toate văile, legând Maramureșul, peste muntele Prislop, cu Bucovina, peste dealul Șetref cu Năsăudul, peste dealul Botizei cu Someșul, peste muntele Gutâiu cu Satu-Mare și peste dealul Huta cu Țara Oașului; iar alte

drumuri leagă Maramureșul din dreapta Tisei cu Galiția, Bereg și Ugocia. În ultimii ani de stăpânire românească au început lucrări mari, — rămase însă neterminate —, pentru construirea unei căi ferate, care să lege Maramureșul de Ardeal și Bucovina, prin linia ferată Cluj—Năsăud—Ilva—Vatra Dornei, prelungită până la Telciu.

În vechime Maramureșul era o țară mare, care în sec. XIV s'a redus la un teritoriu de 10.354 km. p., cunoscut sub numele de Comitatul Maramureșului. După războiul mondial, din acest ținut, odinioară curat românesc, i-a revenit României abia o treime, 3.381 km. p. iar restul, adică întregul Maramureș din dreapta Tisei, a fost anexat Cehoslovaciei, cu toate că aveam acolo 40—50 mii de Români și vreo 80.000 de alți frați, cari sau rutenizat din vitregia vremurilor.

2. Starea economică

Cele 338.100 Ha. se împart în: 165.911 Ha. păduri și goluri de munte; 113.605 Ha. pășuni și fânețe; 34.836 Ha. teren arabil; 3.609 Ha. grădini de pomi roditori și 20.058 Ha. pământ neproductiv.

Agricultura se practică numai pe șesurile de lângă văi și pe dealurile mai joase. În cea mai mare parte se seamănă porumb, alimentul de frunte al țaranului. Se mai cultivă ovăsul, orzul, secara și în unele locuri hrișca, iar pe câmpia Tisei grâul. Se mai cultivă cânepa și inul, iar dintre legume

cartofii și varza. Producția totală de cereale a Maramureșului nu-i poate hrăni populația, decât numai 2—3 luni; restul de cereale necesare se importează îndeosebi din Satu-Mare.

Creșterea vitelor și „*păcurăritul*“ sunt cele mai importante ramuri de gospodărie și cele mai vechi ocupații ale Maramureșanului. În 1932 Maramureșul avea 10.622 cai, 47.846 vite cornute, 136.135 oi și capre și 9.343 porci. Cam jumătate din vitele cornute sunt de rasa Schwitz (algau brune), adusă din Elveția în 1883 și reîmprospetată mereu de Camera Agricolă, care crește și întreține reproducători pentru comune și vinde anual zeci de vițeale crescătorilor. Vitele acestea fiind foarte lăptoase, (25—30 litrii lapte pe zi) sunt căutate de negustorii străini, care le cumpără cu preț ridicat, pentru export în Italia, Grecia, Palestina și Cipru, precum și în județele din Vechiul Regat.

Pomicultura rațională a început abia în a doua jumătate a veacului trecut, încurajată de vicarul Titus Bud și de „Asociațiune“, prin instituirea de premii în bani, pentru învățătorii români, cari se distingeau în plantarea și altoirea pomilor. Vicarul Bud a înființat în Sat-Șugătag și o școală pomicolă, din care a distribuit țăranilor și intelectualilor români dela sate zeci de mii de altoi. Înainte de 1940 pomicultorii încasau după fructe până la 15 milioane lei anual. Ei ar fi încasat mult mai mult, dacă din lipsă de credit și de organizare

profesională, nu ar fi introdus obiceiul de a-și vinde fructele primăvara, când sunt numai în floare. Fructele se exportează în Ungaria, Cehoslovacia și Austria, unde sunt foarte mult apreciate, mai ales merele Ionatan, care aici sunt mult mai aromate decât în alte ținuturi.

Pădurile sunt: 42.343 Ha. de stat, 75.612 Ha. composesorale, comunale și bisericesti, iar 31.661 Ha. particulare. Ele reprezintă cam jumătate lemn de brad și molift calitatea I. în Europa, iar restul lemn de fag, stejar, carpen, gorun, ș. a. Pentru exploatarea pădurilor Statul Român a construit două linii ferate forestiere: Leordina—Poenile de sub Munte și Vișeu de Sus—Făina. Maramureșenii sunt muncitori specializați și neîntrecuți în lucrarea lemnului, la „butinărit“ și „plutășit“. Anual sunt angajați pâna la 10.000 de Moroșeni, — cum își zic ei —, pentru exploatare forestiere din alte ținuturi. Înainte de războiul mondial, ei lucrau la păduri în România și în Bosnia.

Minereuri și izvoare minerale se găsesc din abundență în tot locul. Zăcămintele de sare se întind pe o zonă de 100 km., dela Cuhea la Hust. Sarea se exploatează în minele din Coștiui, Ocna-Șugatag și Slatina, toate trei fiind legate de Sighet cu linii ferate industriale. La Gireapăn, — lângă Budești —, se exploatează în cantitate mare aurul, la Borșa minopirita, iar la Săcel a funcționat până prin 1926 o sondă de petrol. Mai pomenim vestitul

„diamant de Maramureș“, un cvart strălucitor ca diamantul, cu care își împodobiau boierii armurile, făcând furori mari prin străini: Lucratul în mine pentru maramureșeni nu este decât o ocupație secundară și de necesitate, atunci când nu au de lucru la exploatarea de păduri, când apoi lucrează bucuros chiar și în minele de cărbuni din Petroșani, unde au fost reprezentați totdeauna în număr destul de mare.

Pescuitul și vânatul sunt ocupații pentru intelectuali, chiar și pentru preoți. Țăranii se înfruptă din acestea mai mult iarna și pe ascuns. Râurile sunt pline de pești, iar izvoarele de munte, mai ales Bistra, Frumușeaua, Repedea și Valea Râului, au din abundență păstrăvi, crescuți în păstrăvării. În codrii mișună tot felul de fiare sălbatice: urși, cerbi, căprioare, mistreți, lupi, vulpi, râși, ș. a., iar pe muntele Petrosul din Borșa trăiește capra neagră. Tot în hotarul Borșei trăia pe vremuri fiara feroasă zimbrul, sau bourul, al cărui cap împodobește stemele Maramureșului și a Moldovei. Ultimul zimbru a fost împușcat în 1852, în Țibou, aproape de Cârlibaba.

Băi se găsesc la Vișeu de Sus, Valea Vinului, Macerlău, Borșa, Brebi, Văleni, Crăciunești, Săpânța, Ocna-Șugatag și Coștiui, unde se vindecă tot felul de boli. Băile Șugatag și Coștiui, fiind proprietăți de Stat, au instalații excelente pentru băi calde, bazine pentru înot și parcuri. În schimb, insta-

lațiile celorlalte băi sunt primitive. Ca stațiune climatică, pentru odihnă și turism, poate să servească oricare colț al Maramureșului.

Considerând marile bogății ale pământului și posibilitățile lui de industrializare, prin transformarea în energie electrică a numeroaselor lui căderi de apă, Maramureșenii ar trebui să fie cei mai bogați și mai fericiți locuitori din lume. Deocamdată însă li se potrivește și lor cântecul: „Munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă 'n poartă“

3. Satele și gospodăriile

Cele 58 de sate sunt așezate dealungul văilor. Populația lor variază între 1000—7000 suflete. Sunt însă și două sate foarte mari: Vișeu de Sus cu 16.000 locuitori și Borșa cu 18.000 locuitori. Ele sunt împărțite în patru plase administrative: Sighet, Vișeu, Iza și Șugatag, cu sediile la Sighet, Vișeu de Sus, Dragomirești și Ocna-Șugatag. Capitala Maramureșului este Sighetul, care în vechime se numea Marmația. Ea are 28.000 locuitori: 11.000 Români, 1500 Ruteni, 4500 Unguri și Germani și 11.000 Evrei.

Satele au la cele două intrări câte o răstignire, iar din mijlocul lor se înalță măreț turnul bisericii de lemn, zidită în stil gotic și veche de mai multe sute de ani. Cea mai veche datează din anul 1360 și se află în Ieud. Peste tot găsim primăriile, casele parohiale și școlile zidite din piatră

și cărămidă, iar în multe sate chiar și biserica, dacă este de dată mai recentă.

Gospodăria țaranului mai înstărit se compune din două curți. Prima, în care se intră printr'o poartă mare și artistic încrestată, este „ocolul“ vitelor, împrejmuț de un gard de nuele, ori de „lețuri“. Aici se află grajdul și cotețele. În „ocolul mare“ este așezată casa și dependințele: cămara și șura, unde se păstrează alimentele și uneltele mai de valoare: „colejna“, unde se adăpostesc carele și diferitele unelte agricole; „coșul“ de nuele și acoperit cu dranițe, pentru păstrarea porumbului, „șoprurile“, cu acoperișurile de dranițe, pentru păstrarea nutrețului pentru vite. Terenul dintre casă și dependințe este acoperit cu pajiște, ori plantat cu pomi. În dosul casei se află grădina de zarzavat, unde se rezervă câteva straturi și pentru flori.

Casa se zidește numai din lemn și de regulă cu balustradă (pridvor) de stâlpi sculptați, numită șatră. Acoperișul casei este de dranițe (șindrile), în unele locuri se întrebuițează și țigla. Pereții dinafară sunt lăsați neunși, numai cu bârnele cioplite; pe dinăuntru sunt lipiți cu lut și văruiți, iar pe jos se întrebuițează podele. Intrarea este așezată la mijloc și duce în tindă, unde se află groapa pentru cartofi și scara dela pod. În dreapta se află „casa cea mică“ cu cuptorul și lavițele pentru dormit, cu lada de alimente, cu „podișorul“, sau dulăpiorul, în care se ține laptele și diferite

vase și alimente. Tot aici mai găsim o masă, câteva scaune și un „blidar“ cu farfurii și linguri.

În stânga tinzii se află „casa cea mare“, împodobită cu „țoluri“, icoane sfinte și farfurii încadrate de ștergere brodate, fiind rezervată oaspeților. Aici se ține lada lungă, plină de haine și de albituri, și cutia cu cununa de mireasă, atârnată în cui; apoi o masă, câteva scaune și unu sau două paturi, pline de perini și acoperite cu covoare mai groase, numite „cergi“, sau cu scoarțe artistice lucrate numite „țoluri“.

4. Populația

În 1938 Maramureșul avea 169.177 suflete: Români, 97.269; Ruteni, 19.864; Germani, 4.734; Unguri, 9.880; Evrei, 37.430. Locuitorii de baștină sunt numai Românii, ceilalți sunt venetici, așezându-se aici mai târziu și cu sprijinul stăpânilor streine.

Rutenii s'au așezat în sec. XIII. în ținuturile Bereg și Ung, pe locurile părăsite de Românii emigrați în Galiția. Tot în aceste locuri au mai fost colonizați, în a doua jumătate a sec. XIV. 40.000 de Ruteni, cari au ocupat locurile Românilor, care au însoțit pe voevozii Dragoș și Bogdan în Moldova. În 1360 s'a înființat, pentru trebuințele religioase ale Rutenilor, Mănăstirea Sf. Nicolae din Muncaci, care, după anexarea Haliciului la Polonia (1387) se transformă în episcopie.

Ca să preîntâmpine primejdia care amenința pe Români din partea episcopiei rutene, Voșvodul Balcu exoperă, în 1391, dela Patriarhul Antonie al Constantinopolului, un decret de canonizare al Exarhatului dela Mânăstirea Peri, o veche ctitorie de a strămoșilor lui, pe care au înzestrat-o cu 182 jug. arător, 3.572 jug. pădure și o moară de apă cu două roți. Egumenul Pahomie din Peri și succesorii lui primiră drepturi aproape vlădicești, asupra Românilor din Maramureș, Sălaj, Mediaș, Bârjaba, Ugocia, Ciceu, Bolovăneț și Almaș, unde ctitorii mânăstirii aveau moșii întinse. Mânăstirea aceasta devine în sec. XV reședința vlădicilor români, și un important centru cultural, unde se instalase și o tipografie, din care a eșit, între alte cărți, un Molitvelnic și o Evanghelie în limba română.

Din a doua jum. a sec. XV, nobilii români încep să-și aducă pe moșiile lor iobagi ruteni, cari cu timpul s'au înmulțit, încât în 1489 se face amintirea unui preot rutean, în satul Horneț de pe Valea Neagului. Din nenorocire, Egumenii din Peri nu-și putură apăra drepturile față de vlădicii ruteni, care bazându-se pe identitatea de rit și de limbă liturgică, au reușit foarte des să supună jurisdicțiunii lor și pe Români. Ultima dominație a Muncaciului asupra Românilor începe în 1732 și ține 124 de ani.

Din sânul Rutenilor nu s'a ridicat nici o familie nobilă. Totuși, aliați cu Muncaciul, ei devin

puternice elemente de desnaționalizare pentru Românii din Maramureș, rutenizându-se o mulțime de sate din dreapta Tisei, în frunte cu Perii și cu Bedeul lui Dragoș Vodă, împreună cu străvechile familii românești voevodale și nobile. Românii rutenizați mai păstrează amintirea descendenței lor din voievozi și cneji români, vechile nume familiare și obiceiurile strămoșești, încât nu se încuscrează cu iobagii ruteni și nici cu Huțulii colonizați de Maria Terezia, pe Tisa și Taras. O mare parte din intelectualii ruteni sunt de origine română, în frunte cu episcopul lor dr. Alexandru Stoica din Ungvar, canonicii Alexandru și Iuliu Marina și Mons. Augustin Voloșin, președintele fostei „Ukraine Subcarpatice“.

Germanii. Au fost colonizați de regii Andrei III și Carol Robert în 1300, 1326 și 1329, la Hust, Vișc, Teceu, Sighet și Câmpulung; apoi au trecut în Slatina, Șugatag și Coștiu, ca mineri de profesie. Maria Terezia a colonizat Germani din Zips (Țișteri), în centrele forestiere Frasin, Rahău, Bocicoi, Mocra, Vișeul de Sus și Borșa-Handal. În 1785 Iosif II a colonizat, cu scop de regermanizare, mai multe familii austriace în Sighet, Câmpulung și Hust. În decursul timpului s'au maghiarizat toți acești coloniști, cu excepția unei părți din Țișterii din Vișeul de Sus.

După cum recunosc și istoricii maghiari, mase de *Unguri* nu s'au stabilit niciodată în Maramureș,

decât doar familii izolate, așa că aproape întreaga minoritate maghiară din Maramureș rezultă din maghiarizarea coloniștilor germani, ruteni și poloni. Ca mijloc de maghiarizare a servit și școala calvină din Sighet, înființată în sec. XVI, care în veacul trecut s'a transformat într'un liceu cu 8 clase și într'o academie de drept. În 1730 Piariștii au înființat un gimnaziu la Sighet, care în 1907 a fost transformat în liceu. Acțiunea de maghiarizare, dirijată cu multă dibăcie de oficialitate, a fost sprijinită și de vlădicia Muncaciului, care a introdus în seminarul teologic limba maghiară ca limbă de conversație și tot în această limbă co-respnda cu preoțimea din eparhie.

Evreii apar în conscripția din 1728, când găsim numai 9 familii. În 1805 ei sunt în număr de 4.976 suflete, iar în 1840 se numără 9.079 Evrei. În 1900 numărul lor se ridică vertiginos la 56.000, ca peste trei decenii să ajungă la aproape 40.000 numai pe o treime din teritoriul vechiului comitat. Puhoiul evreesc a venit din Galiția și Bucovina, care se hotărâneau cu Maramureșul pe o lungime de 250 km., Evreii, sprijiniți de autorități, reușesc să pună mâna pe întreg comerțul Maramureșului, precum și pe o bună parte din bogățiile lui naturale. În schimb s'au lăsat prinși de curentul de maghiarizare, încât în enorma lor majoritate s'au declarat unguri de religie mozaică, sprijinind totdeauna interesele maghiare. Chiar și în timpul

stăpânirii românești, vicepreședintele partidului maghiar județean era medicul evreu Dr. Lax din Sighet.

5. Românii

Infățișarea lor fizică este mândră și impunătoare, asemănându-se cu chipurile strămoșilor noștrii Daci, depe columna lui Traian. Bărbații sunt înalți, voinici, osoși, cu ochii vii și inteligenți, cu nasul puțin îndoit și cu părul brun închis, purtat în plete, până deasupra umerilor. Sunt blânzi, liniștiți, deschiși, nebănuitori, foarte cuviiucioși, bucuroși de oaspeți și de o demnitate care impresionează. În toate vremurile trecute au dovedit calități ostășești din cele mai alese, luptând și vărsându-și sângele în toate războaiele trecute ale Europei și pentru interese străine. Despre vitejia lor ne vorbesc o mulțime de hrisoave împărătești și regești.

Femeile au statura mai mică, cu trăsături fine și regulate, iar unele sunt adevărate frumuseți. Muncitoare, destoinice și pricepute, ele sunt maestre în industria casnică, de broderii, cusături, îmbrăcăminte și covoare. Sunt mame duioase și devotate copiilor, a căror naștere produce totdeauna numai bucurie în familie. Nasc cu mare ușurință, încât adesea evenimentul se petrece pe câmp, în timpul lucrului și fără asistență.

Românii sunt foarte religioși și țin la biserică. Preotul le este și avocat și medic, în casă țin la

loc de frunte icoane sfinte, în fața cărora se închină seara, dimineața, înainte și după fiecare mâncare După unirea cu Roma au introdus salutul: „Laude-să Isus Hristos!“, la care se răspunde: „În veci să fie lăudat!“. Cu ocazia sărbătoririi hramurilor mănăstirilor, din Bicsad, Moiseiu, Giulești, și Bârsana, ei vin pe jos din depărtări mari, în procesiuni, cu prapori și icoane, cântând imnuri de slavă în cinstea Maicii Domnului. În 1933 la Mănăstirea Moiseiu s'au așezat călugări basilitani, reînviind viața mănăstirească, odinioară atât de înfloritoare.

Graiul maramureșan este curat și dulce, asemănându-se cu cel moldovenesc. Sufletul poetic al țaranului a creat o bogată poezie populară, din care au publicat culegeri vicarul Titus Bud, prof. Dr. Alexandru Ciplea, prof. Ioan Bîrlea, prof. Păpăhagi ș. a. Ar mai fi încă foarte mult de publicat, deoarece apar mereu, improvizatori populari cari versifică la rezezeală o întâmplare, în poezii lungi, sau în strigături scurte și hazlii. În doine își cântă jalea, dorul și dragostea, iar în „hori“, veselia și bucuria. La joc dansează: „bărbătescul“, cu mișcări domoale; „feciorescul“, cu mișcări rezezi și cu sărituri și „învârțita“ sau „tropotita“, dansată de perechi, cu o iuțelă amețitoare.

Femeile lucrează lâna, cânepa și inul, din care țes țoluri, cergi, gube, zadii, (catrințe); pănură (stofă) pentru „cioareci“ (ițari), „lecrice“ (sumane) și piep-

2344

tare; pânză pentru cămăși, „gatii“ (ismene), cearceafuri, fețe de masă și de perină, ștergare, obiele, ș. a. Tot ele croșetează mănuși, „căpciuri“ (ciorapi), „mâneări“ (un fel de manșete) și „traiste“ (straiță), în care bărbații țin cuțitul, tutunul ș. a.

Bărbații lucrează pieile din care fac „cușme“ (căciule), opinci, curele pentru opinci, pungulițe de ținut bani și „jașcauă“ pentru tutun. Tot ei construiesc din lemn: casele, dependențele, mobilierul casnic, morile de apă, vâltorile pentru spălatul hainelor de lână, piuăle pentru îngroșatul pânurii, oloiernițele, „tiara“ pentru țesut și toate anexele ei fusul și caierul de tors, urzoaica și vârtelnița, covata găurită pentru desfăcutul porumbului, cum-păna de măsurat, melița pentru zdrobitul cânepii, hrebăul cu dinții de lemn, ori cu piele de arici, pentru pieptănatul lânii și a cânepii; carul și anexele lui, plugul, grapa, toate uneltele necesare lucrării fânului și oieritului. Păcurarii (ciobanii) sunt meșteri în fabricarea fluierilor și a trâmbițelor (bucium) de scoarță de fag. Tot ei mai fabrică pâlnii, solnițe, clește de spart alune, linguri și cănițe încrustate.

Maramureșanul este tradiționalist și conservativ, încât numai sărăcia îl poate împedeca, să nu respecte obiceiurile din bătrâni, la botezuri, nunți, înmormântări, praznice: în organizarea și conducerea gospodăriei, în îmbrăcăminte, ba chiar și în alimentație, mâncarea lui principală fiind „coleşa“ (mămăliga) cu lapte și cu brânză. El ține și azi la

descendența lui nobilă și păstrează cu grije, pe fundul lăzii diplomele nobiliare, ale strămoșilor lui. Deacea el nu se încuscrează cu familii de „porțieși“ și de „iobagi“. Încă mai există în satele nobile, averi neîmpărțite, „composesorate nobile“, iar la adunarea composesorilor, președintele li se adresează cu cuvintele: „Cinstiți boeri și frați!“. Femeilor li se zic „borese“, bărbaților mai înstăriți „jupân“, copiilor „cocon“ și „cocoană“, iar bătrânilor și bătrânelor „unchi“ și „mătușe“; obiceiuri pe care le respectă și intelectualii, în raporturile lor cu țaranii.

6. Trecutul Maramureșului

Apărat de ziduri de munți și oferind din belșug cele trebuincioase vieții, Maramureșul a atras pe om din cele mai vechi timpuri, după cum vedem și din stațiunile preistorice. Urmele cele mai vechi sunt ale noastre, sau ale strămoșilor noștrii Romani și Daci. Despre prezența acestora ne vorbesc rămășițele de cetăți, numărul mare de monete, diferitele obiceiuri păstrate, și o mulțime de numiri de munți, văi și sate.

După tradiția poporului Maramureșul a fost locuit de uriași, din care n'a rămas decât unul, care avea o fiică, numită Rosalina. În locul uriașilor s'au așezat niște oameni mai mici, care se numeau Romani. Fiica de uriaș și-a ales pe unul din Romani, cu care s'a căsătorit, după ce la

rugămintea ei, Dumnezeu a făcut-o și pe ea ceva mai mică, iar pe Roman ceva mai mare. Din căsătoria aceasta s'au născut apoi Românii din Maramureș.

Când împăratul Traian a bătut pe regele Decebal, supraviețuitorii Dacilor s'au retras în Maramureș, unde au întemeiat o Dacie liberă. Mai târziu Romanii ocupară și Maramureșul și din amestecul lor cu Dacii s'a creiat un popor nou, neamul nostru. După retragerea funcționarilor Romani, ordonată de împăratul Aurelian, Maramureșenii s'au condus singuri, după obiceiurile și legile Romanilor. Ei au continuat neîntrerupt să lucreze pământul, să-și crească turmele de vite și să exploateze minele de sare. Țara au împărțit-o în patru voevodate: Maramureșul de sus, Maramureșul de jos, Ungul și Beregul. Unul din voievozi era mai mare peste toți și în război era comandantul armatei. Voievodatele erau împărțite în cnezate, sub conducerea cnejilor. Aveau biserici în toate satele și mai multe mănăstiri în țară. Preoția era foarte mult cinstită, încât ea era îmbrățișată chiar și de fiii de voievozi și de cneji. În felul acesta ei au putut să împedecă pătrunderea în Maramureș a tuturor popoarelor barbare, care au năvălit peste Românii din celelalte ținuturi.

În 896 o ceată de Unguri, sub conducerea ducelui Almoș, tatăl lui Arpad, pătrunde pe sub muntele Toroiaga în Maramureș, dar a fost măce-

lărită în întregime de Români, între Cuhea și Dragomirești. Pe locul luptei Cavalerii Teutoni au zidit o biserică, închinată Sfântului Ștefan. În drumul lor spre Pannonia, prin pasul Vereczke, Ungurii au invadat ținuturile Bereg și Ung, pe cari mai târziu le-au transformat, în comitate ungurești. Din cauza aceasta Românii din aceste ținuturi, au emigrat în Galiția, unde au întemeiat voevodatele Sanocului și Zamborului, și unde ei aveau arhierii proprii, supuși Mitropoliei Haliciului, cum au fost arhierii Chiril Românul și Simion, amintiți în secolul XIV. Voievozii din Bereg și Ung s'au retras pe moșiile lor din valea Bârbavei, unde ocrotiți de voievozii maramureșeni, cu care erau înrudiți, și-au păstrat încă multă vreme funcțiunile de voievozi. Ultimii au fost Crăciun din Bilca, voevod de Bereg, și Seneslau din Dolha, voevod de Ung, pomeniți în sec. XIV. Chiar și descendenții acestora, au mai purtat timp de două veacuri titlurile de voievozi, deși făceau parte din cea mai înaltă nobilime a Ungariei.

Timp de patru veacuri Ungurii n'au putut pătrunde în țara vitejilor maramureșeni, decât pe un teritoriu mic, în partea de jos a Tisei, unde la începutul sec. XIII Cavalerii Teutoni au zidit orașele Vișc, Hust și Teceu. La începutul sec. XIV Maramureșul se afla în mare strâmtoare. Dinspre Galiția era amenințat de Litvani și dinspre Moldova de Tătari, iar în celelalte părți se învecina cu Ungaria. Ca urmare, voevodul Ștefan din Cuhea

s'a învoit să ajungă în 1326, la o învoială, cu regele Carol Robert.

Astfel Maramureșul devine aliatul regelui, care are un reprezentant, numit comite. Toate familiile voevodale și cneziale au fost ridicate la rangul de nobile donatare, iar averile lor recunoscute ca moșii nobiliare, confirmate cu diplome regale scrise pe piele de câine și publicate în dieta țării. Incolo Maramureșul a rămas autonom, sub conducerea voevodului său, iar proaspeților nobili români, li-s'a recunoscut dreptul de a aparține bisericii răsăritene și de a trăi după obiceiurile lor strămoșești. Deaceea nobilii maramureșeni nu s'au înstrăinat de neam, încât 70.000 din țărani de azi pot să dovedească, cu acte păstrate în arhiva județului, că se trag direct din străvechii nobili români și că stăpânesc moșiile acelora. Față de iobagii lor, în majoritate Ruteni, nobilii români au au fost blânzi și omenoși, încât nu i-au provocat niciodată la răscoală, iar inscripțiile din biserici ne-au păstrat amestecate numele binefăcătorilor nobili și iobagi.

Sub regele Ludovic, Maramureșenii participă la expedițiile militare împotriva Tătarilor, pe care îi alungă din Moldova, unde a fost numit ca voevod cneazul *Dragoș* din Bedeu, comandantul oștirii maramureșene. În 1342, *Bogdan*, fiul și urmașul lui Ștefan Vodă, nemulțumit cu noua stare politică, provoacă o răscoală, pentru care a fost desti-

tuit din voevodat, și înlocuit cu fratele său *Iuga*. Acestuia, după câțva timp, îi urmează fiul său *Ion de Rozavlea*, apoi fratele acestuia *Ștefan*. În 1359, Bogdan, însoțit de credincioșii lui, trece munții și ocupă pentru sine tronul Moldovei, unde tocmai, murise *Sas Vodă*, fiul și urmașul lui Dragoș. Fiii lui Sas Vodă : Balcu, Drag, Ion, Dragomir și Ștefan s'au refugiat în Maramureș, unde în 1365 regele le-a dăruit moșiile lui Bogdan. Ștefan alui Sas Vodă a plecat în Polonia, unde regele Casimir i-a dăruit moșii mari și sate multe. Din acest Ștefan se trag 64 de familii nobile poloneze, cari păstrează și azi amintirea originii lor din Dragoș Vodă al Moldovei.

După aceasta regele pune stăpânire pe toate bogățiile Maramureșului, păduri și minereuri, cari nu erau proprietăți personale. Autonomia țării se mai păstrează până la începutul veacului XIV, dar numai de dragul lui Balcu Vodă, care a purtat funcțiunea de voevod și de comite al Maramureșului, fiind unul din cei mai bogați magnați din Ungaria.

După moartea lui Balcu, voevodatul se desființează, precum și cnezatele, înlocuindu-se cu o administrație feudală, în frunte cu un comite, numit de rege, ajutat de doi vicecomiți și de patru pretori, aleși de nobili în „Congregația Nobililor“. Astfel Maramureșul a fost transformat în comitat și anexat la Ungaria. Deoarece toți nobilii din Maramureș erau Români, funcțiunile din comitat,

afară de comite, au fost ocupate numai de Români, până în sec. XVII, când încep să pătrundă în Congregație și nobili unguri, proveniți din coloniștii Sași maghiarizați, ridicați de [principii Ardealului la rangul de nobili armaliști.

Nobilii maramureșeni participară cu vitejie la toate războaiele regilor Ludovic și Sigismund, precum și la ale lui Iancu și Matei Corvinul, luptând în Galiția, Austria, Balcani și Neapol. Sub Matei Corvinul ei făceau parte din vestita lui armată neagră și datorită numai vitejiei nobililor maramureșeni a scăpat Matei cu viața în lupta dela Baia Moldovei. Ca recunoștință pentru aceasta, în 1469, regele a ridicat la rangul de Liber Baroni pe vitejii Ambroziu de Dolha, Mihail de Petrova, Coroi de Oncești, Mihai Nan de Slatina, Petru Leucă de Vad, Ion Miclea de Șugatag, Petru și Lupșa de Berbești, Simion Pop de Uglea și Gheorghe de Oncești.

În revoluția lui Dozsa (1514) întreaga nobilime maramureșană a fost alături de țărani, din care cauză regele Vladislav a confiscat averea alor 32 nobili, între cari figurează și vicecomitele Ion de Petrova. Totuși Verböczy, căruia i-s'au dăruit averile confiscate, n'a reușit să pună mâna nici pe un petec de pământ. În dezastrul dela Mohaci (1526) a pierit și floarea nobilimei maramureșene, în frunte cu vicecomitele Iacob Mircea de Voinești.

În timpul lui Rakoczy Francisc II, Maramu-

reșenii, în frunte cu Gheorghe de Dolha, prim căpitan al comitatului și castelan de Hust, au sprijinit cauza revoluției (1703—1711), din care mai păstrează două steaguri, la Budești și Apșa de Mijloc. Revoluției i-s'a alăturat și vestita bandă de haiduci, a lui Grigore Pinteș, nobil de Budești, care a fost prins și împușcat la Baia Mare. În biserica din Budești se păstrează cămașa de zale și coiful lui Pinteș, iar în județ se poate vedea la vița, fântâna, peatra și peștera lui Pinteș. Eternizat în baladele populare, despre Pinteș se crede și azi, că nu putea să fie ucis decât cu trei boabe de grâu, amestecate cu trei cuie de potcoavă de mânz de primăvară.

În 1717, Popa Lupu Șandor din Borșa, nimește cu sătenii lui, în strâmtoarea „Preluca Tătarilor“, o oaste de 10.000 Tătari și redă libertatea la 7.085 de creștini, aduși în lanțuri din Sătmar și Someș.

În 1758—1767 vicecomitele Mihail Balea de Ieud sprijinește lupta Românilor din Năsăud, ajutându-i cu bani și cu memorii, înaintate guvernului ardelean și curții imperiale din Viena. Tot în acest scop, a organizat bande pentru îmblânzirea Sașilor din Bistrița.

Românii au refuzat să primească revoluția lui Kosuth (1848—1849) încât autoritățile au fost silite să ocupe cu armata toate satele românești și să înființeze lagăre de internare la Borșa, Săcel și

Budești. Totuși un număr însemnat de Români maramureșeni au fugit la frații lor din Năsăud și Bucovina, luptând împreună cu ei împotriva armatelor lui Kosuth.

După căderea lui Kosuth, conducerea Maramureșului ajunge iarăși în mâna Românilor, numindu-se în fruntea lui prefect și subprefect român, pretori, notari și judecători români. În 1856 biserica Maramureșului scapă din robia Muncaciului și se organizează în vicariat cu consistor propriu, supus episcopiei române din Gherla. Primul vicar a fost Mihail Pavel, episcopul de mai târziu al Orăzii.

În 1860 se înființează „Asociațiunea pentru cultura poporului Român din Maramureș“, având ca președinte pe prefectul Iosif Man de Șieu, iar ca vicepreședinte pe vicarul Pavel. În anul următor „Asociațiunea“ a înființat o Preparandie românească, care a funcționat până în 1869, când a fost înlocuită cu un internat, „Convictul Sf. Vasile“, pentru elevii români dela școlile secundare din Sighet. În 1911 se înființează *despărțământul* „Astrei“ Vișeu-Iza, datorită acțiunii energice a avocatului Dr. Gavrilă Iuga. În 1912 se înființează „Banca Maramureșana“ din Sighet, iar în 1914 un alt *despărțământ* al „Astrei“ la Sighet.

În timpul războiului mondial, ostașii maramureșeni, ajunși în captivitate, s'au înrolat în Legionile de Voluntari Români. În revoluția din

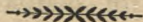
1918 ostașii sosiți de pe front, au format gărzi naționale în toate satele și au luptat alături de armata română, pentru curățirea Maramureșului de bandele de bolșevici ucrainieni, care ocupaseră o parte din el, precum și împotriva bolșevicilor lui Bela Kun. În luptele dela Tisa, au căzut la datorie sublocotenentul rez. Ion Marina din Apșa de Mijloc și elevul plotonier Alexandru Huban din Sighet, iar căpt. rez. Mihai Pop a fost decorat cu virtutea militară, pentru vitejie.

Delegații Maramureșului la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918 au primit cu însuflețire hotărârile istorice adunării. Când însă s'a strigat pentru întâia dată: „Trăiască România Mare, dela Nistru pân' la Tisa“, ei au protestat, strigând, că n'au venit să pună hotar la Tisa, ci să-l împingă până în Galiția. Atunci venerabilul Dr. Ștefan Ciceo Pop s'a simțit obligat să-i asigure că Maramureșul întreg va aparține României, încheindu-și cuvântarea cu strigătul: „Trăiască România Mare până dincolo de Tisa“!

Maramureșul a fost ocupat în întregime de armata română și supus administrației românești. În 1919 s'au efectuat alegeri parlamentare pe tot cuprinsul Maramureșului, iar delegații Rutenilor în Parlamentul Țării au făcut declarații solemne de unire liberă cu România, Totuși, în 1920 autoritățile române au părăsit teritoriul maramureșan din dreapta Tisei, cedându-l Cehoslovaciei. La adu-

narea de protest din Sighet, obștea maramureșană a declarat solemn, prin glasul luptătorului Dr. Vasile Filipciuc, că nu va renunța niciodată la patrimoniul străbun și la frații din dreapta Tisei.

După 22 de ani de stăpânire românească, Maramureșul a fost cedat Ungariei. Foarte mulți din fiii Maramureșului s'au refugiat în România, în frunte cu vechiul luptător Dr. Gavrilă Iuga, fostul organizator de voluntari în Rusia și membru al delegației române la Conferința de Pace, care, din cauza emoțiilor încercate, a decedat în 4 Oct. 1940, la Vatra Dornei. Fiii Maramureșului participă acuma la războiul din Răsărit. Dintre intelectualii refugiați au căzut pe front la datorie: căpitaniii Corneliu Iuga și Ilie Bota, locotenenții Vasile Berciu, Mihail Calinici și Ion Tămaș; sublocotenenții avocat Nicolae Vlad și Ion Ardeleanu. Luptele seculare ale Maramureșului vor continua, până la triumful integral al dreptății, care trebuie să i-se facă.

Cântecele care urmează au fost alese din culegerile de folklor Maramureșan ale lui Tit Bud, I. Bârlea și Take Papahagi.

DIN CÂNTECELE ȚĂRANILOR ROMÂNI DIN MARAMUREȘ

I. Doine și hore

1.

Mult m'am rugat Doamne ție,
Să nu-mi dai urâtul mie :
Nu știu, Doamne, nu mă vezi,
Tot urâtul mi-l areți,
De om drag mă tot deperti.
Nu știu, Doamne, m'ai uitat,
Tot urâtul mi l-ai dat,
De om drag m'ai depărtat.
Urâtul și cu dorul,
Tare'mbătrâne omul.
Iar urâtul cu jelea,
Imi îmbătrâne lelea.
De cât cu urât mă cule,
Mai bine trei ani mă duc.
Decât cu urât mă scol,
Mai bine trei ani nu dorm.
De cât cu urât în casă,
Mai bine cu boala'n oasă.

De boale popa cetește,
De urât nu pomeneste.
De boale popa te scoate,
Dar de urât nu te poate.

2.

Frunză verde de scoruș,¹⁾
Zboară doi porumbi pe sus,
Ne-am iubit mândră pe-ascuns,
Cine ne-o văzut, ne-o spus.
De ne-o văzut mândr'o fată
Cunună în cap să n'aibă,
Și de ne-o văzut fecior,
Fi-i-ar moartea de pistol,
Să vadă cum îi cu dor.

3.

Mândrior de mi-i lăsa,
Uște-ți-se ștruțu²⁾ 'n clop³⁾
Ca iarba pe lângă foc.
Eu mândruț, de te-oi lăsa,
Uște-mi-se cununa,
Ca iarba primăvara.
Ca iarba pe lângă vale,
Primăvara când răsare.

4.

Zis-ai mândru, zis-ai câne,
Că n'ai dragă ca pe mine.
Eu atâta am umblat,

¹⁾ sorb.

²⁾ buchet de flori.

³⁾ pălărie.

Și cu alta te-am aflat,
 Mai hâdă și mai bătrână,
 N'ai lua apă de-a mână.
 De-ai muri de sete'n casă,
 Nici c'ai bea apă din vasă.
 De-ai muri de somn în sat,
 Nu te-i culca'n a ei pat.

5.

— Năfrămucă de mătasă,
 Mamă, draguțu mă lasă.
 — Lasă-l și tu fătul meu
 — L-ași lăsa, da-mi pare rău.
 Ia uită-te'n fața lui,
 Bată-l Doamne, hireșiu-i.¹⁾
 Când îi lăut și schimbat,
 Nu-i fecior ca el în sat.
 Când îi negru la cămeși,
 Da-i mai hireși decât toți.
 Când își iese la uliță,
 Stau fetele, și-l arată:
 Ni draguțu tău, tu fată!
 Ar putea să nu-l arete,
 Că li-o fost draguț la toate.
 Mai pe urmă mi-o fost mie,
 Și la toate li-e mânie.

6.

Măi mândrule, pentru tine,
 Multă scârbă și rușine,

¹⁾ Mândru, frumos.

Dela frați, dela vecine,
 Dela mamă'n toate zile.
 Dela frați, dela surori,
 Dela mamă'n toate seri.
 Măi mândrule, pentru mine,
 Mă-ta mare lege ține:
 Sâmbăta, Dumineca,
 Să ne strice dragostea.
 Spune-i, mândru; mâneta,
 Ca să nu se cheltuească,
 Până să ne despărțiască.
 Pe noi nu ne-a despărți,
 Nici în casa-oarmeghi, ²⁾
 Unde fac diliși ³⁾ domnii,
 Și legiuri fișcarăși. ⁴⁾
 Că de-or fa(ce) legea mai mare,
 De ce ni-om iubi mai tare.
 De ce-or fa(ce) diliș mai scurt,
 De acee ni-om iubi mai mult.

7.

Du-te, mândru', și pețe(ște),
 Unde mă-ta te voie(ște),
 Și-ți du o nevastă rea.
 Eu m'oi face-o floare mândră,
 Tu-i avea nevastă hâdă.
 Eu m'oi la și m'oi schimba,

¹⁾ Prefectura județului.

²⁾ Adunare.

³⁾ Advocați.

Și drumuțul l-oi călca.
 Eu oi râde, tu nu-i râde,
 Inima ți s'a aprinde.
 Eu oi grăi, tu nu-i grăi
 Inima ți-s'a topi.
 Că tot cu urâta-i fi.

8

Feciorăși cât voi iubiți,
 Luați seama toți să știți,
 Fetele ce le iubiți,
 Nici când nu le părăsiți.
 Că voi de mi li-ți lăsa,
 Focu' rău v'or blăstăma.
 Și eu dacă am lăsat,
 Ia cum m'o blăstămat:
 — Deeți bunul Dumnezeu,
 Nouă boale și lingoare
 Ș-o păreche de friguri,
 De cele ce n'au leacuri.
 Când îi colea, primăvară,
 Patru să te scoat' afară.
 Doi de mâni, doi de picioare,
 Să te 'ntoarcă după soare.
 Și cu pită de un ban,
 Să te-ajungi cu ea un an.
 Să te 'ntoarcă cu scândură,
 Te hrăniască cu lingură.
 Și-atunci să nu fi iertat
 Când oi fi eu moartă 'n pat.

9.

De cine doru se leagă,
 Acela-i cu mintea slabă,
 Până-i lumea nu-i de treabă.
 S'o legat de o nevestă
 S'o lăsat tiara ¹⁾ în casă,
 Și pruncuțul mic în fașă.
 S'o legat de un voinic
 S'o lăsat plugu' la câmp.
 Și de mine s'o legat
 De doi ani în primăvară,
 Și-acum stă să mă omoară.

10.

Poți mândrucă sămâna,
 De flori plină grădina,
 Mâna mea nu le-a ciunta,
 Clopu ²⁾ meu nu li-o purta.
 Creșteți flori și înfloriți,
 Că mie nu-mi trebuiți.
 Creșteți flori cât gardurile,
 S'astupați prilazurile,
 Nu voi ciunta vârfurile.
 Poți mândrucă sămâna,
 La fântână busuioc,
 Că eu nu l-oi pune 'n clop,
 Nici nu l-oiu duce la joc.

¹⁾ Războiul de Iesut.

²⁾ Pălărie.

La fereastă păducei ¹⁾,
Că eu n'oi mai sări 'n ei.

11.

Hei, tu bade Ionaș,
Ne-am iubit de coconași ²⁾
Și-acum te'nsori și mă lași.
Da-u-ar bunul Dumnezeu
Șasă prunci în patru ai,
Și-aceia să-ți fie de bai ³⁾.
Pe doi să-i dai la 'mpărat,
Pe doi de purcari la sat.
Doi pe tine să te poarte
Cu căruț cu patru roate,
Pe la târguri, pe la toate.

12.

Păsăruică cu cunună,
Mândru cânti sara la lună,
Și ziua pe vreme bună.
Cucule, pasăre vie,
Cântă'n codru să se știe,
Care cu care să fie.
Să văd și eu cu mândru,
Fi-om laolaltă ori nu!
Să văd și eu cu badea,

¹⁾ Gherghină,

²⁾ Copil.

³⁾ Năcaz, durere.

Fi-om laolaltă ori ba.
 Cucule, pasăre neagră,
 Cântă'n codru să s'aleagă,
 Care cu care să tragă.
 Că și boiții că-s boi,
 Și trag în jug câte doi.

13.

Nu gândi mândruț că-mi pasă,
 Că ai zis că nu-s frumoasă,
 Zis-ai mândruț, de mânie,
 Că nu m'o da tata ție.
 Ș'ai zis mândruț de năcaz,
 C'ai văzut că eu te las.
 Ș'ai zis mândrior de but ¹⁾,
 C'ai văzut că eu te uit.

14.

Ca pe mândru' nu văd om,
 Nici pe lucru, nici pe somn,
 Nici pe mersu' drumului,
 Nici pe pusu' clopului.
 Nici pe mers, nici pe venit,
 Nici la dulce drăgostit,
 Nici pe mers, nici pe'nturnat,
 Nici dulce la sărutat.
 — Hei tu, mândruluțule,

¹⁾ Ciudă.

Clopu' tău și rujile ¹⁾,
 Ochii și sprâncenele
 Celuiesc ²⁾ cocoanele.
 M'o celuit și pe mine,
 De nu văd ca și pe tine.
 Mândruț, a tău sărutat,
 Și râsu' cel desfățat,
 Și pe mine m'o 'nșalat,
 De nu văd ca tine'n sat
 Nici holtei, nici însurat.

15.

Nu-i bai, nu, mândrurile nu,
 Nu-i bai, nu, că m'ai lăsat,
 Sară-mi ochii de-am zbierat ³⁾.
 Num' un deget mi-oi întinde,
 Trei-patru mi-oi cuprinde.
 Numai mi l-oi cârliga,
 Trei și patru mi-oi afla,
 La tine nu m'oi uita.

16.

Care mamă naște fete,
 Șohănit ⁴⁾ raiul nu-l vede,
 Nici mămuca n'a fi bine
 Dip-ce ⁵⁾ m'o făcut pe mine.

¹⁾ Florile.

²⁾ Inșală.

³⁾ Plâns.

⁴⁾ Niciodată.

⁵⁾ Fiindcă.

17.

Mândruț, când oi muri eu,
 Vină și-mi fă copârșău ¹⁾.
 Pune cruce de aramă,
 Ne-am iubit a bună samă.
 Și-mi pune cruce de-arginit
 Tare bine m'am iubit.
 De mi-ai fost draguț cu drag,
 Da-mi pune cruce la cap.

18.

— Tu, mândrule, ce-ai gândit,
 Când gura ta m'o urât,
 Că portu'mi l'oiu cerni,
 Și pe tine ti-oi jeli?
 Să ai, mândruluț, a ști,
 Eu portu'mi l'oi trimete,
 L-oi trimete'n sopenele, ²⁾
 Și fața la rumenele.
 Ca să vază ori și cine,
 Că nu te-am jelit pe tine.

19.

Bate, Doamne, pe acela,
 Care-și înșală draguța,
 O înșală și n'o ia,
 Bate-l Doamne cu ce-i vrea.

¹⁾ Sicriu

²⁾ Săpunele, la spălat,

Bate-l Doamne cât de tare,
 Să n'aibă pită și sare.
 Nici sare în sălăriță,)
 Nice pită pe poliță.
 M'am aflat dat gândului,
 La curțile dorului.
 Unde-s porțile deschise,
 Mândrele pe table scrise.
 Numai doru m' o 'ntrebat:
 Eu pe-acolo ce-am cătat.
 — Cat pe cel cu curea¹⁾ lată,
 Sus îi Dumnezeu și-l bată.
 Că mă 'nvăța sărutată,
 Ș'amu m' o lăsat uitată,
 Dumnezeu din ceri să-l bată.
 Și mă 'nvăța a iubi,
 Ș'amu mă las²⁾ a dori,
 Dumnezeu l'ar pedepsi.
 Cat pe cel cu pană verde,
 Că mă tem că mi l-oi pierde.
 Că l-am mai pierdut odată,
 Și l-am aflat la o fată,
 Ș' aceea nemăritată,
 Ca mărgeaua ne 'nșirată.

20

Ardă focu aceea casă,
 In care mândru-i la masă.

1) Solniță.

2) Șerpar.

Ardă-l focu' acel pat,
 In care-i mândru culcat.
 Casa să o ardă foc,
 Fata să n'aibă noroc,
 Că m'o fript ca și cu foc.
 Casa să ardă cu pară,
 Fata să n'aivă tigneală,
 Rău m'o fript ca și cu pară.

21.

Bată-te, mândrule, bată,
 Nouă fire de săcară,
 Și doruțu' mieu de-aseară.
 Nouă fire de piperi;
 Și doruțu mieu de ieri.
 Din arat pân'la săpat,
 Să te'ntoarcă măta'n pat.
 Din culesul cănepii,
 Până'n ruptu cămășii,
 Să te 'ntoarcă doftorii,
 Să te'nveți bade a minți.
 Mândruluț, de mi-i lăsa,
 Eu mândruț, ti-oi blăstăma.
 Atâta, mândruț, să zaci,
 Pe pătuț de lemn de fagi,
 Pân' a trece os pân os,
 Cioantele¹⁾ pân pat în jos.
 Să vadă, mândruț, mă-ta,

¹⁾ Oasele

Că ti-o blăstămat drăguța.
Să vadă și tată-tău,
Că ti-am blăstămat, mândruț eu.

22.

Când m'am măritat și eu,
Să fi dată Dumnezeu
Un rug verde'n drumul meu.
Eu să mă fi 'mpiedecată,
Și capul să mi-l fi spartă,
De urât n'ași fi legată.
Nu-i bughet¹⁾ că mi-i urât,
Mănânc cu el dintr'on blid,
Crepe fundu' blidului,
Și capu' urîțului.
Crepe fundu' dela masă,
Și urātu' meu din casă.
Eu îmi pun lumina'n grindă,
De urât nu-i noapte'n tindă;
Eu îmi pun lumina'n masă,
De urât nu-i noapte'n casă.

23.

Dusu-s'o mândru' la oi,
Ș'o lăsat doru' la noi.
Du-ți, mândruț, doru' cu tine,
Nu ți-l bizui²⁾ pe mine,
C'amu-i vremea lucrului,

¹⁾ Destul.

²⁾ Increde.

N'oi fi doică dorului,
 C'a tău dor îi cam domnos,
 Nu vrea a dormi pe jos.
 Și-a tău dor îi învățat,
 Tot pe perine culcat,
 Și'n guriță sărutat.
 Ș'apoi în sân dacă-l pun,
 Da-mi face inima scrum.

24.

Nu-mi da doamne-acela bine,
 Care-mi vreau două vecine,
 De-s aproape lângă mine.
 Nu-mi da Doamne, binele,
 Ce mi-l vreau vecinele.
 Una-și teme bărbatu',
 Una-și teme ficioru'.
 Una nu-și teme pe nime,
 Nici aceea nu-mi vrea bine.

25.

Nici-o poamă nu-i amară,
 Ca mama de-a doua oară.
 Nici-o poamă nu-i dulce,
 Ca și mama cea dintâie.
 Rabdă inimă și taci,
 Multe flori au fost în sat,

Care-ai vrut o ai ciuntat,¹⁾
Rabdă pe cum ți-ai cercat.

26.

Vine lăsarea de sec,
Dă-mă mamă că mă trec,
Vine-mi gândul să mă'n nec,
Unde-a fi balta mai lată
Am rămas nemăritată.
Vine-mi gândul să mă'n nec,
Unde-i tăuțu mai lat,
Dip-ce²⁾ am rămas ne'n surat.

27.

Așa-i rându' fetelor,
Ca rânduțu' merelor.
Până's mere tinerele,
Stau pe creangă'nșirețele,
Dacă ele 'mbătrânesc,
Pică jos și putrezesc,
Nimănui nu-i trebuesc.

28.

De-ar ști, Doamne, cineva,
Ce am la inima mea,
Ar sta'n loc și s'ar mira,
Cum de pot trăi așa.

¹⁾ Tăiat ; scurta'.

²⁾ Pentruce.

Ar sta'n loc și-ar socoti,
Doamne, cum de pot trăi,
Pe pământ cu oamenii.

29.

In acest pustiu de sat,
Numai plânsul mi-e fârtat.
Supărarea soră dulce,
Dela mine nu se duce.
Și de ies până afară,
Vine de mă cată iară.

30.

Hai mândruț să te sărut,
Până'n lume nu te uit.
Cine ni-o stricat pe noi,
N'aibă ocoale cu boi,
Nice staule cu oi.
Și cine ni-o despărțit,
Fie-i moartea de cuțit,
Să moară nespovedit.
N'aibă cuie prin sălaș,¹⁾
Nice pânză pe obraz,
Nici oameni la părăstas.
Nici lemnu uscat de cruce,
Nici la groapă cine-l duce.
Nici cuie prin copârșeu,²⁾

¹⁾ Casă, adăpost.

²⁾ Sicriu.

Nice loc prin temeteu,¹⁾
 Precum n'am avut nici eu,
 Haznă²⁾ de drăguțu' mieu.

31.

Du-te mândruț și-mi dă pace,
 De-a ta dragoste nu-mi place.
 Nici-îmi place cum săruți,
 Nice la cine te uiți.
 Nici îmi place cum iubești,
 Nice cu cine grăiești.
 Nici îmi place cum mă tragi,
 Nici cu cine vorbe-ți faci,
 Dute mândruluț în draci,
 Cu a tău nărav nu-mi placi.
 Că tu pe toate le tragi,
 Și pe care nu ți-s dragi.
 Numai mie but³⁾ să-mi faci.
 Hei tu mândruluțu' mieu,
 Ce copilă mi-ăm fost eu,
 Da mă strică dorul tău.
 Ce copilă-am fost odată,
 Ș'amu doru' tău mă gată.
 Ce copilă-am fost mai mică,
 Ș'amu doru' tău mă stracă.

32.

Hei tu, mămulica mea,
 De-acasă când mi-am plecat,

1) Cimitir.

2) Folos.

3) Năcaz.

Numai cucul și-o cântat.
 Iar puiuțul cucului,
 Pe creanga molidului.
 Așa-și cânta de cu jele,
 De plâng pietrile'n vâlcele
 Și frunzele'n dosurile.
 Numai eu că și am zis :
 — Taci, cucule, nu cânta,
 Că Dumnezău mi-a ajuta
 Și 'napoi voiu înturna.
 Și cucuțu' n'o cântat,
 Eu tare m'am depărtat.
 Cântă cucu pe butuc,
 Vine-mi vremea să mă duc.
 Să mă duc de pe ăst loc,
 C'acest loc, nu-i cu noroc.
 Nu știu-i vina locului,
 Ori vina norocului.

33.

Frunză verde de secară,
 Mult îmi ești lumuță-amară,
 Că mi-s în străină țară.
 Vine-mi dor și de pe-acasă,
 Când scriu cărți sara la masă.
 Iartă-mi Doamne doruțu,
 Să-mi pot scrie șiruțu.
 Iartă-mi Doamne, gândurile,
 Să-mi pot scrie șirurile.
 Iartă-mi Doamne din păcate

Să-mi pot scrie această carte,
 Să-mi scriu carte la mama,
 Că de mâni trebe-a pleca,
 Să ne ducem la bătaie.
 C'om mere cu țoc-în-poc,¹⁾
 Până ce-om ajunge'n foc.
 Vom merge cu pușca'n spate,
 Până'n ceasul cel de moarte,
 Unde plumbu' ne-a apuca
 Și ne-a ciunța²⁾ vieața.

34.

Hei tu mamă, mămulea,
 De ți-o fost dragă lumea,
 După urât nu mă da.
 De ți-o fost drag a trăi,
 După urît nu mă sili.
 Decât cu urâtu'n casă,
 Mai bine cu boala'n oasă.
 De boale m'ași mântui,
 Cu urâtu n'am cum fi.
 De boale mama mă scoate,
 Dela două nu mă poate:
 De urît și dela moarte.
 Când urâtu' îi la masă,
 Negura-i da până'n casă.
 Când îi urâtu' la blid,
 Negura-i până'n pământ.

¹⁾ Cu tot ce avem,

²⁾ Tăia

De s'ar sparge blidu'n fund,
 Să scap de urît curând.
 Blidu îi de porțolan,
 Nu scap de urîț șohan.¹⁾
 Blidu îi de cosător,
 Nu scap de el până mor.

35.

Mândră floare-i norocu,
 Nu răsare'n tot locu,
 Ci răsare lângă vale,
 Cine-o află, bine-i pare.
 Și răsare lângă tău,
 Cine-o pierde-i pare rău,
 Pe cum am pierdut și eu.

36.

Cine m'a dat dorului,
 Aibă casa cucului
 Și odihna vântului;
 Că nici cucu n'are casă,
 Nici vântul țară aleasă.
 Nici cucul n'are odihnă,
 Nice vântul țară lină.

37.

Bată-te mândruluț, bată,
 Ziua de mâni și de-alaltă,
 Slujba popii închinată.
 Și mă bată și pe mine,
 De-oi grai mândruț cu tine.

¹⁾ Niciodată

Nu te bată atâtea rele,
 Numai lacrămile mele.
 Nu te bată câte-am zîs,
 Numai lacrămi câte-am plâns.
 Nu te bată câte-oi zice,
 Numai lacrămi câte-oi plînge.

38.

Suflă vântul prin păduri,
 Rumpe meri și rumpe pruni.
 Printre ei rumpe și fagi,
 Despărțește oameni dragi.
 Cini ni-o despărțit pe noi,
 Bădiță, pe amândoi,
 N'aibă cui¹⁾ n' copârșeu,¹⁾
 Nici parte de Dumnezeu.
 De ni-o despărțit muiere,
 Cu funia n' grumaz să pieie.
 De ni-o despărțit o fată,
 Cununa să n'o mai vadă.
 De ni-o despărțit fecior,
 Fie-i moartea de topor.
 De topor fără rugină,
 Să moară fără lumină.

39.

Jelui-m'ași jelui,
 Jelui-m'ași și n'am cui,
 Jelui-m'ași codrului.
 Codru-i tare înfrunzit,

¹⁾ Sicriu.

Nu crede la om scârbit.
 M'oi lăsa până la vară,
 C'oi ieși la câmp afară,
 Și or crește clopoței,
 Și m'oi jelui la ei,
 Ca la frățiorii miei.
 Și or crește viorele,
 Și m'oi jelui la ele,
 Ca la surorile mele.

40.

Decât că m'am măritat,
 Mai bine m'ași fi 'necat.
 C'am rămas cu rodu'n sân,
 Și nu-i rod de bun român.
 Ci e rod de un mișel
 Sărăcuț ca vai de el.
 De-ar fi fost el un viteaz,
 Nu era așa năcaz:
 Dar a fost un biet tâlhar,
 Și de-aceea mi-e amar.

41.

Zis-a mândra către mine
 Că m'a pune dânsa bine.
 Nu m'a pune că m'o pus,
 De-o-ar bate cel de sus.
 Cel de sus e Dumnezeu,
 De-o-ar bate cât de rău.
 De-o-ar bate num'odată
 Să se mire lumea toată.

42.

Du-te bade, duce-te-ai,
 Unde stă apa, să stai,
 Drăguță să nu mai ai.
 Că drăguță ți-am fost eu,
 Și la bine și la rău,
 Știe unul Dumnezeu.

43.

Eu mă duc, urâtul vine,
 Tot alătura de mine,
 Toate frunzele îmi spun,
 C'aiesta o fi om bun.
 Numai frunza macului,
 Zice să-l dau dracului.
 Că are gard de nuiele,
 Și vai de zilele mele.
 Și are gardul de spini
 Și-oi petrece'ntre streini.
 Că streinul mănche-l focul,
 Te'ngălbenește ca socul.
 Și străinul mănche-l para,
 Te'ngălbenește ca ceara.

44,

Cine bade ni-o 'ntâlnit,
 Fiei trupul hōdinit,
 Și sufletul ispășit.
 Fie-i trupul ca un pai,
 Sufletul să-i meargă'n rai.
 Și cine ni-o despărțit,

Fiei moartea de cuțit.
 Fiei trupul cât un brad
 Sufletul să-i meargă'n iad.
 Cine ni-o despărțit, bade,
 Pice-i carnea de pe spate,
 Dărăburi și sfășii late.
 Cine ni-o despărțit, lele,
 Pice-i carnea de pe piele
 Dărăburi și bucățele.
 Cucule, pasăre blândă,
 Suie-te'n ceruri și cântă
 Pe cine-i avea mânie,
 Blastămă-l singur să fie.
 Nu-i trebuie mai mare fune,
 Ca străinătatea'n lume.
 Nu-i trebe mai mare pară,
 Ca străinătatea'n țară.

45.

Care cuc mi-o cântat mie,
 Din munte să nu mai vie.
 Când a vrea să vie acasă,
 Pice piatră să nu-l lasă.
 Când o vrea să se coboară,
 Pice piatră și-l omoară.

46.

Mândruț, pe când îi veni,
 Pe mine nu m'ei găsi,
 C'oi fi moartă și'ngropată,

La porțiță'n temeteu,¹⁾
 Cu ruji ²⁾ albe-i îngrădit,
 Cu chidruț acoperit,
 Mândruluț pe-acole-i trea' [ce]
 Placă-ți ³⁾ și o ruje-ți ia.
 Oamenii te-or întreba
 Ce rujiță-i aiasta,
 — D'aiasta nu-i rujea albă,
 Fă'i draguța mea cea dragă.

47.

Astă vară ce-o trecut,
 Dus-am dor de mândra mult;
 Și'n asta vară ce vine,
 Duce-a și mândra de mine.

48.

Zis-am, mamă, cătră tine,
 Să ții zile pentru mine,
 Să mă dai în sat cu tine.
 Tu, mămuță, ți-ai ținut,
 Vinerea și Miercurea,
 Să mă poți înstrăina.
 Rău, mămuță, te-ai temut,
 C'oi merge după 'mprumut.

49.

Frunză verde subțirea,
 Stricată-i inima mea;

¹⁾ Cimifir.

²⁾ Trandafiri.

³⁾ Pofește

Stricată-i, stricată-i tare,
 Nu-i doctor să mi-o tomnia¹⁾-re;
 Nici doctor, nici împărat,
 Fără cine o stricat.

50.

Câte flori îs pe pământ
 Toate vin la jurământ;
 Numai floarea soarelui
 Şade'n poarta raiului
 Şi judecă florile,
 Ca soacra nurorile.
 De i-ai duce câtă zestre,
 Tot te face de poveste;
 Şi de i-ai duce cât de bine,
 Tot te-ar face de ruşine;
 De i-ai ducé eu patru boi,
 Tot ți-ar da drumu 'napoi;
 De i-ai duce cu caru,
 Tot ți'ar arăta drumu.

51.

Spune, mândro, mâni-ta
 Să-şi îngrăde grădina,
 Tot cu lin
 Şi cu pelin,
 Că noi să ne 'ntâlnim,
 Făr' Lunia mergând la târg,
 Marţi în bolduri²⁾ tânguind,

¹⁾ Vindece; repare.

²⁾ Prăvălii.

Miercuri înapoi venind,
 Joi seara în șezătoare,
 Vinerea mergând la moară,
 Sâmbăta numai odată,
 Dumineca ziua toată.

52.

Cătu-i Sibiu de mare,
 Numai două drumuri are,
 Două drumuri și-o cărare.
 Și-o cărare cu năstâmb,
 Merg feciorii toți în rând,
 Maicele napoi plângând.
 „Mereți, voi maice, 'napoi,
 Nu știți unde merem noi,
 Că noi merem la război;
 La război cu Ungurii,
 Să desrobim Români,
 Pe sunetul trâmbițelor,
 Pe scurtarea vieților;
 Pe sunetul dobelor,
 Pe scurtarea zilelor“.

53.

Ai săracii feciorii,
 Merg în jos ca și norii,
 Blestemându-și părinții.
 Da părinții nu-s de vină,
 Că merg în țară străină.
 Ai săracu și-a meu frate,

De trei ani și jumătate,
 N'o țipat¹⁾ pușca din spate.
 Nu o țipă nici amu,
 Că e 'n țară la Rusu.

54.

Păsăruică cu doi pui,
 Du-te 'n țara Rusului,
 Și-i spune frățicului
 Că nu pot de dorul lui,
 De-ași ști, frățiu, c'ai veni,
 Drumuțu ți-l-ași chetri
 Petricele
 Mănânțele²⁾
 Și cu flori de rujnicele³⁾:
 Pe unde cum ai pași
 Toate huc⁴⁾ ar d'înflori.

55.

Cântă mierla în păduri,
 Robu-i Lucaci la Unguri,
 Pentru sfânta libertate
 De care noi n'avem parte.
 Nu fii mierlă supărată,
 Nu-i robie nē 'ncetată:
 Vine-a cincea primăvară,
 Fi-va Lucaci liber iară.

¹⁾ Aruncat.

²⁾ Mărunțele

³⁾ Trandafiri.

⁴⁾ Chiar tcale.

Inzadar mierlă, suspini,
 Du-te până 'n Seghedin,
 Du-te și te pune 'ndată
 La fereastra încuiată ;
 Spune multă închinăciune,
 Dela 'ntreaga națiune ;
 Spune multă voie bună,
 Că i-am împletit cunună,
 Cunună cu tri colori,
 Din mai mândre dalbe flori.
 Că el bine s'o purtat
 Ca Român adevărat ;
 O făcut multe și bune,
 Pentru neam și națiune ;
 O făcut sfânta dreptate
 Și'ntre neamuri libertate,
 Dumnezeu să-i facă parte,
 La mulți ani cu sănăte.

56.

Frunză verde 'n trei tăiate,
 Pe la orașe și sate
 Eu văd oameni cu prostie,
 Dau banii pe făloșie ;
 Mai cu seamă cei din sate
 Poartă haine cumpărate ;
 Muierile rău se 'nșală
 Că-și dau banii lor pe fală ;
 Fetele, nevestele
 Care sunt mai tinere

Iși silesc părinții lor
 De se bagă chiar datori ;
 Iși iau joljuri de mătasa
 Ca să fie mai frumoasă.
 Ele nu știu că mătasa
 Le vinde boii și casa,
 Și rămân pe câmpu gol
 Numai cu proștia lor,
 Pentru că nu prețuiesc,
 Portul nostru românesc ;
 Portul nostru de demult
 Ce-i pe războaie țasut ;
 Pânza ce 'n război se țase,
 De nu joljuri și mătasa.
 Frunză verde de gutinie,
 Ascultați fete române,
 Purtați portul strămoșesc,
 Un port mândru românesc.

57.

Străină străinătate,
 Nu mă 'nstrăina departe,
 Că n'am părinți să mă coate ;
 Mamă am și nu mă cată,
 Tata-i sub țărna uscată.
 Frunză verde, păr cu pere,
 Ale mele surorele,
 Nu știu drumurile mele.
 Numai eu unde mă duc
 Tătu-i rând de tufe mici

Și morminte de voinici ;
 Tătu-i rînd de tufe mari
 Și morminte de husari.
 Nici nu vezi spicuț de grâu,
 Numai sânge până 'n brâu ;
 Sânge de-ă Muscanului,
 Până 'n coama Murgului.
 Nici-i lumină de ceară,
 Nici omuț dintr'a mea țară ;
 Nice fete să mă cânte,
 Nici feciori să mă comânde¹⁾.
 In loc să cânte popa,
 Dau muscanii cu pușca ;
 In loc de tras clopotele,
 Trag muscani cu tunurile,
 De răsună dealurile.

58.

Ceru-mă la mama doi,
 Unu Miercuri, unu Joi :
 Unu-i tânăr și fecior,
 Unu-i bătrîn rămăsoi.
 Morții, puiului de cuc
 După care să mă duc ?
 După cel tânăr m'ași duce,
 Că mere în câmp șuerând,
 Vine-acasă tăt rîzînd
 Și mi s'aruncă pe pat :
 Eu l-'mbiu cu de mâncat,

¹⁾ Ingropare.

Și el cere sărutat,
 După cel rămas m'aș duce,
 Mere în câmp tot gemând,
 Vine-acasă tot plângând,
 Și mi s'aruncă pe brață:
 Eu l-'mbiu cu sărutat,
 Și el cere de mâncat.

59.

Frunzucă verde de prune,
 Mestecată cu de-alune,
 Blem, mândruț, c'om mere'n lume
 Și ne-om duce focului
 Dac'am fost de-a codrului.
 Ști tu, mândruț, ce ziceai,
 Când lângă mine ședeai?
 Că nu vezi tu om în lume
 Pe noi să ne despreune.
 Vezi, mândruț, că s'o aflat,
 Pe noi ni-o despreunat,
 Numai domnu' de 'mpărat.

60.

Sus e luna'n două coarne,
 S'o culcat tata și doarme.
 Numa eu nu pot dormi,
 Tăt de grijile lumii,
 Cum o fost și cum o fi
 Și de-amu pân'oi trăi.

61.

Trec pe uliță horind,
 Văd pe mândra legănând
 Cu picioru' legăna,
 Cu gura mă blestăma,
 Taci, mândră, nu blăstăma,
 Că una ni-o fost mintea,
 C'oi veni și te-oi lua
 La toamnă de n'a ploua;
 De-a fi vreme fân om fa'.
 Nici atunci nu te-oi lua;
 Dar atunci și nici atunci,
 Când a face plop nuci
 Și răchita mere dulci,
 Și jugastru vișinele,
 Și-i mânca mândră din ele.
 Da ș'atunci în loc oi sta,
 ncă lua-te-oi ori ba.

62.

Măderan crescut în iarbă.
 Măi mândruluț d'îngă apă,
 Gurița ta mult mi-i dragă,
 Că vorbești vorbe de treabă;
 Și vorbești de omenie,
 Cum îmi place, mândruț, mie.
 Că de-ași avea câți drăguți
 Al tău dor nu-l pot să-l uit.
 Nici atunci nu te uit bine,
 Pân' or pune lut pe mine;

Nici atunci nu te-oi uita,
 Până'n groapă m'or băga
 Și cu lut m'or astupa.
 Că ș'atunci mi-oi gândi eu
 De un drag iubit al meu.
 Nici atunci n'oi cûteza
 Mândruluț, a mă jura,
 Că nu mi-ai fost drag cândva.
 Da, mândruț, ești pe plăcere,
 Pe voie, pe mângâieră;
 Pe plăcerea ochilor,
 Pe voia părinților;
 Pe plăcerea guriții,
 Și pe voia mămuchii.

63.

Cătu-i satu-acest de mare,
 Tot drăguț ca mine n'are:
 Trage cizma 'n'trun picior,
 Parecă-i un domnișor;
 Când o trage și'n celalalt
 Pare că-i un struț¹⁾ gătat
 Când coboară sara 'n sat.

64.

Mulțămesc mămuchii mele
 Că m'o făcut pe plăcere.
 Nici-s mare, nici-s mică,

¹⁾ Floare în pălărie.

Fără cum îs mai harnică.
 Num' o leacă m'o greșit,
 Ochii nu mi-o cernit,
 Păru' nu mi l-o'ncrețit: —
 Pântru aceea nu-i bai nimic.

65.

Voi, fete, vă măritați,
 După feciori n'așteptați,
 Că feciori-s îngropați,
 Sus la munte, la Carpați.
 De-ar ști fetele că unde,
 Mere-ar și le-ar pune cruce;
 Lângă cruce-ar pune flori,
 Cum se șade la feciori.

66.

Mândruluț cu ochii verzi,
 Toată noaptea te visez,
 Mă trezesc nu te gădesc,
 Cu perina mă sfădesc.
 Strâng în brață perina,
 Pare-mi că ești dumneata —
 Nu știu, ști de-aceea ori ba?
 Strâng în brațe așternutu'
 Pare-mi mândruț, că ești tu —
 Nu știu, ști de-aceea ori nu?

67.

— Scânteiuță¹⁾ din palant²⁾,
 N'ai văzut pe mândru 'n sat?
 — Floricică de neghină,
 Eu l-am văzut pe la cină,
 Cu inel de-argint în mână.
 Cu cizme negre'n picioare,
 mâna dreaptă pe scrisoare.
 Tot scria și se gândia,
 Cartea o pecetuia,
 Cu pecete roșiută,
 S'o trimeată la drăguță.
 — De mi-o a trimete mie,
 Pune-l, Doamne 'n rai să fie;
 De-o a trimete 'ntr'alt sat,
 Fă-l, Doamne, talpă la iad.

68.

De-ași muri de dor de oi,
 N'ași iubi păcurăroi;
 De-aș muri de dor de caș,
 N'ași iubi păcurăraș: —
 Când e dragostea mai dulce,
 El ia bota³⁾ și se duce.

69.

Tu, mândrule, mă săruți
 Da la cizmă nu te uiți

¹⁾ Floare albă.

²⁾ Gard de scânduri.

³⁾ Baston, ciomag.

Că cizma mi-i radașă¹⁾,
 Și gura mi-i hameșă²⁾,
 Și cizma mi-i căputată,
 Și gura mi-i sărutată.
 Frunză verde de căline,
 Știu că nu stau numa'n tine.

70.

Neamțule, 'n șiragul tău,
 Nu-i frumos ca mândru meu:
 La obraz ruje³⁾ roșie —
 La-și cunoaște dintr'o mie;
 La obraz e rujă umplută —
 L-ași cunoaște dintr'o sută.

71

De unde cătana pleacă
 Rămâne casa săracă,
 Și copiii dela vatră
 Nu știu cine le-o fost tată.

72.

Cucu cântă — nu-l aud
 Dacă noroc n'am avut.
 Cui îi cântă cucu seara,
 Supăratu-i toată vara;
 Că și mie mi-o cântat,

¹⁾ Frumoasă

²⁾ Sireată

³⁾ Trandafir.

Toată vara's supărat.
 Care cuc o cântat an,
 Nu cânte altu' șohan'),
 Că nu mai cântat-a bine,
 Făr'a dor și despărțire.
 Pe min m'o despărțit,
 Cu cine bine-am trăit.

73.

La Italia este un chidru;
 Pe crengile chidrului
 Stau armele mândrului.
 Nime nu le mai clătia'
 Până mândru putrezia';
 Nime nu le-o mai clătit,
 Până mândru o putrezit.
 Și să știu că s'ar scula,
 Ași mere și le-ași căta;
 Și să știu că s'ar trezi,
 Ași merge și le-și clăti.

74.

Pe sub dealul cu dorul
 Ară mândrul cu plugul.
 Eu mă duc să-i duc prânzu':
 — Eu n'am venit să prânzesc,
 C'am venit să-ți povestesc
 Că mi-o spus vecina ta,
 Unde-o văzut pe mă-ta:

1) Niciodată.

Colon jos pe arătură
 Culegând semănătură,
 Să facă fermecătură,
 Să mă farmece pe mine,
 Să mă las, bade, de tine.

75.

Sămănat-am sămănat,
 Măieran verde 'ntr'un strat;
 Măieranu-i lobodos,
 Mândru-i tânăr și frumos:
 Numa'n munte este-un chidru
 Așa tinerel și mândru;
 Numa'n munte este-un brad,
 Așa tinerel și 'nalt.

76.

Pentru'n dor, mânca-l-ar focu',
 Mi-am lăsat satu' și locu',
 Și binele și norocu'.
 Pentru'n dor, mânca-l-ar para,
 Mi-am lăsat satu' și țara,
 Și binele și ticneala.

77.

Hăi tu, mândrioru meu,
 Cum te rabdă Dumnezeu
 Cu-atâtea vorbe de rău
 Asupra capului meu?
 Atâtea vorbe-ai zis rele,

Cât picuriș pe nuele
 Vara când plouă pe ele.

78.

Frunză verde, foaie fragă,
 De cine dorul se leagă
 Nu-i pară glumă, nici șagă.
 De se leagă de-un fecior,
 El lasă plugu'n ogor
 Și grâul nesămănat,
 Se 'nvârtește ca turbat.
 De se leagă de-o fetiță
 Plângând trece pe uliță.
 De se leagă de-o nevestă
 Tot o vezi stând la fereastă.
 Doru'-acesta-i mare căne
 Că s'o legat și de mine.
 Vine'n sân și-apoi subsuoară,
 Minten' îi la inimioară.
 Să am glasul cucului,
 Penele porumbului,
 N-a-și mai sluji dorului,
 Nici m'ași propti lucrului
 Să am glas ca și cucul
 Nu m'ar zăhăi lucrul,
 Nici m'ași lupta cu dorul;
 Ci-ași zbura din fag în fag
 Prin codru cât e de larg
 Și-ași cânta la om seleac¹⁾.

¹⁾ Sărac.

79.

Decât slugă și cătană,
 Mai bine 'n codru cu pană;
 Și din codru vii acasă,
 Din cătane nu te lasă.

80.

Frunză verde din cărare,
 Mult mă judecă oricare
 Că n'am dor și supărare;
 Am mai mare ca oricare,
 Da nu spun că-s răbdătoare.

II. Cântece bătrânești

Voinicii codrului

Sub poalè de codru verde
 Mândră zare se mai vede.
 Nu știu zare, ori foc mare,
 Nu știu zarea focului,
 Ori voinicii codrului.
 Sunt vreo zece — doisprezece,
 Fac legea unui berbece;
 Tot îl taiè pătrărește
 Și la voinici se 'mpărtește.
 Cânele de Bărbânoc,
 Nu să tacă lângă foc —
 Numai el din grai grăia:
 — Voi, voinicii codrului,

Nu vă dareți somnului!
 Că mie mi-o spus Novac,
 Somnu-i pierdere de cap
 Și beția-i sărăcia.
 Voi de-aicia vă luați,
 În pădurea cea cu fagi
 Și vă tăieți hădăragi¹⁾.
 Și de-acolo coborâți.
 Unde-i coasta cu nuiele,
 Și vă tăieți îndârjele²⁾.
 Și mergeți în jos la Blaj,
 C'acolo's oameni găzdaci³⁾,
 Și au șuri și au znoșori
 Și vor băga 'nblătitori.
 Până 'n dalbă primăvară,
 Mai petreceți și la țară.
 De-ar fi iarba cât acu'
 Și frunzuca cât banu',
 Iar va fi a vost codru.
 Săracu de voinicu'
 Căpătâiu-i bâltagu',
 D'așternut îi pământu',
 Și 'nvălitoarea ceriu',
 Și frunzuca din codru'.
 Drumuțu' pribagului,

1) Bucată de lemn.

2) O parte a îmblăciului.

3) Bogați.

Ca și frunza fagului
 D'așa umblă pribagu'
 Cum suflă frunza vântu'.
 Și umblă tare cu grije,
 Când se bagă 'n păpurice.
 Când aude-o frunzuliță,
 Iată-te-ai și-a mea mortiță.
 Când aude-o frunzulea,
 Iată-te-ai mortița mea,
 Cu mare grije trăia.
 Trec pribegii și se duc,
 Pân'cea pădure de nuc.
 Cu lance și cu bâltage,
 Coborîră ei la sate,
 Cu păruțu creț pe spate.
 Cu tarnițe¹⁾ tătărești,
 Pe trei cai moldovenesți.
 Cât în crâșmă ș'o d'întrat,
 Cinci buți și le-o deșertat,
 Cruce de ban nu au dat.
 Ascultați voi, oameni buni,
 Ce voiu spune nu-s minciuni.
 Cu oamenii blăstămați,
 pe un drum să nu plecați,
 Nici în crâșmă să nu stați.
 Dintr'un blid să nu mâncați,
 Ca dip-ce-s²⁾ rău blăstămați.

¹⁾ Șea

²⁾ Deoarece

Vileanu

Ce ficior era Vileanu
 Sâmbătă, Dumineca,
 Doamge, mândru se gătia,
 Și la uliță ieșia,
 Cu trei mândre se 'ntâlnea,
 Și din gur'asa grăia:
 — Asta-i mândra mândrelor,
 Asta-i floarea domnilor.
 Când a fost de către seară,
 Biet Vilean otrav' beură.
 — Rămas bun, mândruca mea,
 Eu mai mult nu pot șede.
 Strîgă mama pe fereastră:
 — Măi Vileane, păși acasă,
 Că prânzucu-i cald pe masă.
 Când a fost de către noapte,
 Biet Vilean trăgea de moarte.
 Când a fost de cătra ziuă,
 Biet Vilean îi pe scândură.
 Cântă cucu 'n vârș de spin,
 Lui Vilean lumină-i țin.
 Cântă cucu 'n vârș de fag,
 Lui Vilean clopote-i trag.
 Cântă cucu 'n vârș de salcă,
 Lui Vilean îi sapă groapă.
 Cântă cucu 'n vârș de nuc,
 Pe Vilean la groapă-l duc.

Nucu-i mare, frunza-i rară:
 Pe Vilean îl îngropară.
 Da de cruce ce i-om pune?
 I-om pune cruce roșie,
 C'o murit de nielcoșie¹⁾.
 I-om pune cruciță albă,
 Că i-o fost lumuța dragă.

Ana Diacului

Jele-i mamă ,cui i jele,
 Jele-i frunzei fagului,
 De Ana Diacului.
 S'o lăut, s'o pieptănat.
 La târguț și-o d'alergat.
 Pinteoa 'nainte i-o ieșit,
 Drumul i l-o zugrăvit.
 — Ană, Ană, fătul micu,
 Ascultă cuvântul micu.
 O sută și cinci ții-oi da,
 Și ții-oi plăti rușinea.
 — Mănânce Pinte-o, mănânce,
 Numai banii rugina,
 Și pe tite temnița
 Mănânce Pinteo, mănânce,
 Numai banii tot rugina
 Și pe tinē tot rușinea. —
 Numai el și-o cuvântat:

¹⁾ Fală.

— Ană, Ană, pe cum zici,
 Da ți-a fi moartea aici. —
 Numai ea și-o zis așa:
 — Lasă-mă, Pinteo, o leacă,
 Să-mi bag mâna'n buzunar,
 Să scot pană și călămar¹⁾.
 Tot să-mi scriu o cărticea,
 Că pe-aici e moartea mea.
 Tot să-mi scriu la mam' o carte,
 Că p'aci îi a mea moarte.
 La mămuca, la Vișău,
 Să-mi trimată copârșău²⁾.
 Copârșău cu pânză neagră,
 Că mi moartea 'ntr'o de grabă.
 Copârșău mândru cernit,
 Că-s de Pinteo omorît,
 De cât să fiu rușinată,
 Mai bine-mi dau a mea viață.

Fata măritată în străini

Șede-o fată supărată,
 Pentru ce nu-i măritată.
 — Tinereaua mamei fată,
 Să te capăt măritată,
 Nu m'ași da de lumea toată.
 — Cum focu ti-i mărita,
 Că tu nu te ști purta.

¹⁾ Sticlă de cerneală.

²⁾ Sicriu.

Când te duci în șezători,
 Să te puni p'ângă feciori,
 Să le spui înșelători,
 Să le spui și la ureche,
 Că tu nu ești fată veche. .
 — Taie, mamă, tăieței,
 Doar vin pețitorii mei.
 Chiamă-i, mamă, până 'n casă,
 Și-i îmbie cu mâncare,
 Doar m'or cere oarecare.
 Un fecior de pe obcină¹⁾,
 Dusu-o 'n țară străină.
 Da numai dacă o mers,
 O zis cătr' o rândunea:
 — Tu puiuț de rândunea,
 Doară ești din țara mea.
 Zboară tu la mama mea,
 Și numai îi spune așa:
 — Hainele-mi din fetie,
 Nu le poarte, nici le ție,
 Făr' le 'ncarce pe trei cară
 Și le scoată 'ntre hotară
 Și le deie foc și pară,
 Să le vadă maicele,
 Să nu-și deie fiucele,
 Cum m'o dat mama pe mine,—
 Dup'un slugă blăstămat,
 Toată ziua bea prin sat.

¹⁾ Creastă muntelui.

Vine noaptea mort de beat
 Și 'ncă-mi dă cu bota¹⁾ 'n cap.
 Vai de mine și de eu,
 Sângele-mi cură²⁾ părău,
 Și mă 'nfrică să-l beau eu,
 Sângele din capu' meu,
 Cum focuțiu eu mi-oi bea,
 Sângele din carnea mea.
 Cum focuțiu mi-oi bea eu,
 Sângele din trupu' mieu.

Leacul drăguței

Merge voinicel gătat,
 Pe murg negru 'ncălecat,
 Cu murg negru ne 'nvățat,
 La drăguță în alt sat.
 Se 'ntâlnea cu'n moș bătrân.
 — Bună ziua, moșule,
 Sănătos, voinicule!
 Unde mergi, voinic gătat?
 Cu murg negru ne 'nvățat,
 Pe murg negru 'ncălecat?
 — La drăguță în alt sat,
 — Poți merge, poți înturna,
 Mândruluț, drăguța ta,
 Tinsă-i pae fața căsii
 Și grăiește cu morții.

¹⁾ Ciomag.

²⁾ Curge.

Mă-sa lumină îi face,
 Soru-sa pânză îi tae,
 Tată-său scânduri ciople.
 Păze-ți, voinic, murguța.
 Și murguța o păzit
 Și îndată o sosit.
 Căci în sat că și-o intrat,
 Pe ea răuțu o lăsat.
 Numai ea că și-o strigat:
 — Mamă, nu strica ceara,
 Soră, nu tăia pânza.
 Strigă 'n casă pe tata,
 Mie* scânduri nu-mi cioplea(scă)
 Nu știu 'n sat cine-o venit,
 Răuțu m'o'ngăduit.
 Nu știu'n sat cine-o intrat,
 Că răuțu m'o lăsat.
 Pe când el da sosia,
 Mă-sa scăldușe umplea.
 — Noroc bun, mândruța mea!
 — Sănătos, voinicule!
 — Ce ți-e mândră lecuțu?
 De ți-e liacul doftoru,
 Da-mi-oi murgu de sub mine
 Și te-oi doftori pe tine.
 — Nu mi-i liacu doftoru,
 Că ea mie mi-e liacu:
 Sloi de ghiață 'n miază vară,
 Neajuns de leac de soare.

Mure coapte în pământ,
 Neajunse de leac de vânt.
 Da ea iar o zis așe:
 — Mutu ești, bolundu ești.
 Puținel te năzuiești:
 Mure negre ți-s ochii,
 Cu aceia mi-i doftorii.
 Sloi de ghiață ți-i gura
 Cu aceea mi-i săruta.

Orfana

Mamă, inimă de piatră,
 Vin' acasă câte odată,
 Vezi străinii cum mă poartă:
 Deșcultă și neschimbată,
 Și toită¹⁾ câte-o dată.
 Si-așe n'am fost învățată,
 C'am fost tare desmierdată.
 Mamă de dor dela tine.
 Arde cămașa pe mine,
 Nu-o poate stinge nime.
 Vara plouă, iarna ninge,
 Nime nu o poate stinge,
 Doru' mamei rău mă 'nvinge.
 Mămucă da dorul tău,
 Mă topesc ca inu 'n tău.
 Mămucă, de jalea ta,
 Mă topesc ca cânepa.

¹⁾ Certată.

Mamă, de zilele mele,
 Și lui Dumnezeu i jele,
 Pietrile plâng pe vâlcele,
 Păsările 'n cuiburele.
 Mămucă, de traiul meu,
 Și lui Dumnezeu i greu,
 Pietrile, plâng pe părău,
 Pasările 'n cuibu' său,
 Că nu pot de dorul tău.
 Es afară, văd un nor,
 Și nu pot de-a mamei dor.
 Es afară și văd stele,
 Și nu pot de-a mamei jele.
 Mult îi moartea blăstămată,
 Despărțieș(ște) mama cu fată.
 Pe mine m' o despărțit,
 Cu cine bine-am trăit.
 De ni-ar fi arsă casa,
 Nu m' ar durea inima,
 Ca și după mămucă.
 Un an, doi, ar fi trecut,
 Casă nouă-ași fi făcut,
 Mamă dulce-ași fi avut.
 Focu-l pot oamenii stinge,
 Cu moartea nu poți învinge.
 Moartea te frige mai tare,
 Decât focul cel mai mare,
 Frunzucă verde de vâsc,
 Eu de doru-ți mă topesc.

Mămuca mă vede cine.
 Că mi-i dor de oarecine.
 — Hei, tu pruncă tinerea,
 Decât să te văd așa,
 Mai bine te-oi îngropa,
 La fântână, la izvor,
 Să văd de cine ți-i dor.
 — Du-mă mamă și mă 'ngroapă.
 La fântână pe Dumbravă,
 C'a vini cui i-am fost dragă,
 La fântână și-a bea apă,
 Și-ți vedea cui i-am fost dragă.
 Câte rele petrecui,
 N'am lădiță să le pui,
 Nici cheiță să le 'ncui,
 Mamă dulce să le spui.
 De-ași avea câte mătuși,
 Nu-s ca mamele de dulci.
 De-s mamele cât de rele,
 Tot îi mai bine cu ele,
 Că-și cată pruncii cu jele.
 Mătușile intră'n casă,
 Iară se duc și mă lasă,
 Rămâi cu inima arsă.
 — Hei, tu mămulică mea,
 Fă-ți cărare pe sub nuci,
 Și vină la ai tăi prunci.
 Fă-ți cărare prin briboi¹⁾,

¹⁾ O plantă binemirositoare.

Și vină până la noi.
 Fă-ți cărare prin călini,
 Și mă du dela străini.
 Străinii cină la masă,
 Eu le țin lumină'n casă.
 Străinii la masă cină,
 Eu li-s sfeșnic și lumină.
 Dacă gată de cinat,
 Multe vase de șpalat.
 Și târzior de culcat.
 Pe când vreau a mă culca,
 Iară prind a mă scula.
 Și când vreau a adormi,
 Iară prind a mă trezi.
 Durmi-u-ași tare cu dor,
 Dar mi musai să mă scol.
 Că de-ași fi la mama mea,
 M'ași scula când eu aș vrea.
 Dar dacă-s la străineii,
 Scolu-mă când strigă ei.
 Și dacă-s la străinele,
 Scolu-mă cîn strigă ele.
 Durmi-u-ași pe apă-afară,
 Dar mă scol, dacă mă scoală.
 C'ași zice, c'oi mai durmi,
 Nu mă lasă străinii,
 Cum m'ar lăsa părinții.
 Că la părinți dac'ași fi,

Mi-ar da pace și-ași dormi..
 La străini îmi dă sîmbrie,
 Și nu-mi lasă omenie.

Drăguțul necredincios, blăstămat
 de mândră-sa

Sub stejar fântână este,
 Mândra măieran plivește,
 Mândru trece călărește,
 De lacrimi abia zărește,
 De suspin abia grăiește:
 — Hei, tu mândrulica mea,
 Ce ești așa supărată,
 Cum nu ți-a fost niciodată?
 Hei, tu mândruluțule,
 Cum nu mi-oi fi supărată,
 C'astă noapte mi-am visat,
 Curălușa¹⁾ ta cea nouă,
 Am visat că-i ruptă'n două.
 — Hei, tu mândrulica mea,
 Da ți-e ruptă inima,
 Că te temi că ti-oi lăsa.
 De ce te temi nu-i scăpa.
 — Hei, tu mândruluțule,
 Ori încotro ți-i pleca,
 Da mă ia cu dumneata.
 Du-mă mândruluț cu tine,
 Că-i vedea c'om trăi bine.
 — Eu mândrucă te-ași lua,

¹⁾ Șerpar.

Da murgu-i fătăt de Joi
 Și nū duce câte doi;
 Murgu e fătăt de Marți,
 Nu duce necuṇunați.

— Hei tu mândruluṭu-le,
 Ia-mă mândruluṭ cu tine,
 Că-i vedea c'om trăi bine.

— Eu mândrucă te-ași lua,
 Da, mândră, unde merg eu,
 Tot în jos către Brașeu,
 Cu știrea lui Dumnezeu.

Și unde m'oi așeza,
 Nici-i apă de beut
 Nici-i iarbă de păscut.
 Nici-i umbră de șezut,
 Ți-i trăi cu amar mult.

Ia-mă măi mândruṭ cu tine,
 Că-i vedea c'om trăi bine.
 C'am coadă¹⁾ 'mpletită'n șasă

Și coada oi despleti,
 Și iarba va răsări,
 Și apa va isvorî,
 Și umbruṭă de-ș va fi
 Și tare bine-om trăi.

— Du-te mândră și m'așteaptă,
 De culesul cânepii,
 Că pe Vineri oi veni,
 Și tot laolalt' om fi.

¹⁾ Plete, cosiță.

Ş'atâta l-o agodit¹⁾,
 Faţa i s'o veştejit,
 Dinţi'n gură i-o năjit²⁾,
 Şi el tot n'o mai venit,
 Ea numai şi-o zis aşa:
 — Hei, tu pui de turturea,
 Doară eşti din ţara³⁾ mea?
 Da, şi voi mult aţi umblat,
 De-a meu mândruluţ n'aţi dat?
 — Noi poate că l-am văzut,
 Bine nu l-am cunoscut.
 Hei, tu pui de turturea,
 Mândru' meu îl poţi cunoaşte,
 Pe din sus de gurioară,
 Cunună de mustecioară,
 Şi numai la faţa lui,
 Da-i ca spuma laptelui,
 Cu păruţ mândru şi creţ,
 Care nu poţi să mai vezi,
 Şi pe pana clopului³⁾,
 Un bumbuţ mândru de-argint
 Nu-i ca el pe-acest pământ.
 — Apăi dară l-am văzut,
 Una pe braţe-l ţinea,
 Una cu vinuţ stropea,
 Una patul aşternea.

¹⁾ Aşteptat.

²⁾ Durut.

³⁾ Pălărie.

Ea tare s'o supărat,
 Tare rău l-o blăstămat:
 — Da-ți-ar, mândruț, Dumnezeu,
 Să te'nsoari de două ori,
 Și să ai nouă feciori.
 Dup'acea o coconiță¹⁾,
 Să-ți care apă la temniță.
 Care apă cu cofa,
 Până ce-a stârpi Iza.
 Și să mâie temnița,
 Dup'acea un ficioraș
 Să te poarte prin oraș,
 Cu căruț cu două roate,
 Pe la târguri pe la toate,
 Cu căruță coldușească²⁾,
 Pe ulița românească.
 Să te poarte cu carul,
 Să te miluie târgul.
 Eu încă te-oi milui,
 Cu ce nu mi-a trebui.
 Cu o coaje de mălai,
 Uscată de doi trei ai.
 Nici aceea nu ți-oi da,
 Până ce ti-oi întreba:
 Drăguță ți-am fost, ori ba?

Lorinte

Suflă vântu'ntre morminte,
 Vine vestea de Lorinte,
 Zace nebun, fără minte.

¹⁾ Feliță.

²⁾ Cerșetorească.

Strîgă tare'n gura mare,
 Nime nu şti ce bai are.
 Din durerea lui cea grea,
 Nimeni nu-l şti mîngăia.
 Că a scris în testamânt,
 Să nu-l îngroape'n mormânt;
 Ci să-l dee focului,
 Dece-a ars viaţa lui.
 El a scris pe o hârtie,
 Carte, cu limbă de moarte,
 Neamul lui să nu se strîngă,
 Surorile să nu-l plîngă.
 Maica lui să-şi puie struţ¹⁾,
 C'a murit şi-acest fiuţ.
 Maica lui şi-o d'auzit,
 Şi la el că o venit,
 Cu doftori, cu vrăjitoare
 Mai ştiute pe sub soare.
 L-au doftorit, l-au vrăjit,
 Leacul nu i l-au găsit,
 Batăr²⁾ unde o umblat,
 Leacul nu i l-o aflat.
 Maica-şi rupse şi-aşa zise:
 — Lorincuţ, dragu mamii,
 Scris-ai rele, scris-ai bune,
 Câte le-ai ştiut pe lume
 Şi-amu le grăieşti nebune.

¹⁾ Floare.

²⁾ Ori

El își scrisese pe hârtie,
 Neamul lui să nu mai vie!
 — Fraților mei, faceti bine,
 Nu v'apropieți de mine.
 Ve-ți umplea de boală grea,
 Nu iute ve-ti scoate de ea.
 La fântâna unei biete,
 Se scaldă și niște fete,
 Până'n douăzeci și șapte.
 Tot se scaldă și se'ntreabă:
 La care-i fața mai albă?
 Intr'o Vineri dimineață,
 Se scaldă și o nevestă.
 Nevasta o fost tăroasă¹⁾,
 Și-o născut fată frumoasă.
 Acee mi-o adus mie,
 Mult doruț și rea urgie.
 Mireasa inimii lui,
 Șede'n dunga patului.
 Ea se pleacă pe-a lui față,
 Și el o cuprinde'n brață.
 El se'ntinde și o strânge,
 Și de-acolo nu mai plânge.

Moartea lui Dumitru
 Frunză verde de chidru,²⁾
 Dusu-s'a mândruț Dumitru.
 Miercuri seara și-o plecat,

¹⁾ Insărcinată.

²⁾ Cedru.

Joi pe-amiază s'o 'necat,
 Vineri vestea o d'înturnat.
 Grea ploită o plouat,
 Munții toți s'au surpat,
 Văile s'au tulburat,
 Luna-i mare l-o luat.
 Numai el că și-o strîgat:
 — N'am avut soții cu dor,
 Să mă scoată din izvor,
 N'am avut soții cu jele,
 Să mă scoată dela rele
 Dela moartea mea cea grea.
 Nici am lumină de ceară,
 Nici omuț din a mea țară.
 Nici am lumină de său,
 Nici omuț din neamul meu.
 Numai el o poruncit,
 Pe-o frunză verde de plop,
 La tată-său, la Pricop,
 Ca să umble fără clop³⁾.
 La Pavăl la frate-său,
 Ca să-i facă copârșău⁴⁾,
 Copârșău mândru 'npănat,
 Că el numai s'o 'necat.
 Copârșău mândru 'ncernit,
 Că-i de dușmani omorît.
 Numai el o poruncit

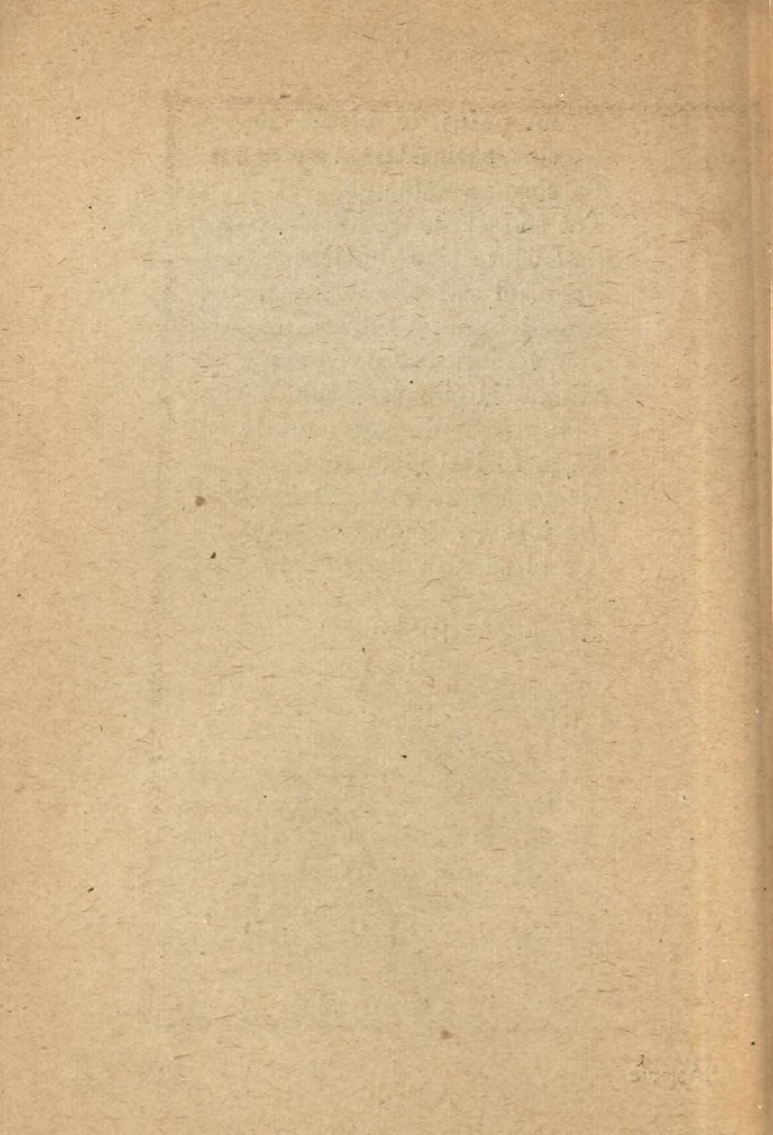
³⁾ Pălărie.

⁴⁾ Sicriu.

Pe un puiuț de mierlă neagră,
 La soru-sa la Pălagă
 La soru-sa Pălăguță,
 Tot să-l cânte mândru'n frunză,
 Să-l cânte și să-l jelească
 Și pe el să-l pomenească.
 Până-i lume și vileag
 N'a veni în sat de steag
 Numai el și-o poruncit,
 Pe-un firuț de iarbă verde,
 Și la feciori și la fete,
 Să facă bine să-l ierte.
 Să joace, să se veselească,
 Pe el să nu-l agodiască⁵⁾.

SFÂRȘIT

⁵⁾Aștepte.

Datorințele bunului Român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“?

E cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal, pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea?

1. A ajutat în timpuri grele, cu burse, tinerii români la învățătură de carte și de meserii. — 2. A înființat o *bibliotecă centrală* în Sibiu. — 3. A înființat un muzeu minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărance române, dar și alte celea. — 4. A ținut zeci de mii de *conferințe* populare, la sate și la arașe. — 5. A înființat *cursuri pentru analfabeți* (neștiutori de carte — 6. A înființat *bănci populare și cooperative*. — A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*. — 8. Tipărește revista „*Transilvania*“. — 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare la sate*. — 10. A ajutat construirea de *Case naționale*. — 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarii cu școală mai mare (de către Secțiunile „*Astreii*“).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun?

1. Să se înscrie *membru* la Asociațiune (membru fondator 2000 Lei, membru pe viață 1000 Lei, membrii activi 50 Lei). — 2. Cărturarii cu știință de carte mei multă, să aboneze revista „*Transilvania*“ și să cumpere cărțile tipărite de Secțiunile „*Astreii*“. Aceștia și apoi lumea dela sate, să cumpere broșurile din Biblioteca populară a „*Asociațiunii*“ și să aboneze „*Foaia Poporului*“, organul „*Astreii*“.

Să iubiți Asociațiunea „Astra” — cetitori români ai acestei cărțului!

Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți că lucrați pentru propășirea noastră, a tuturor!

„Astra” vrea o țărănițe sănătoasă, deșteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare, cu încredere într'un viitor strălucit.

Calea „Astrei” duce spre mântuire!

* * *

Ultimele numere ale „Bibliotecii populare”, sunt următoarele:

Nr. 276—77. *Povestea unei coroane de oțel* de George Coșbuc.

Nr. 278. *Indrumător practic pentru îngrijirea pomilor roditori, în cele 12 luni ale anului* de Ieronim Marăon, fost profesor de Științe-Naturale la Liceul „Gh. Lazăr”, Sibiu.

Nr. 279. *Călăuza creștinului la biserică*, prelucrată și întregită de pă episcopul Nicodim din Huși.

Nr. 280. *Ercule*, ed. II-a, de P. Ispirescu.

Nr. 281. *Păcală în satul lui și alte povești hazlii*, de I. Slavici.

Nr. 282. *Calendarul „Astrei” pe anul 1943*, întocmit de H. P. Petrescu.

Nr. 283. *Lelea Ană gurămultă*, comedie în 3 acte de N. Lupu.

Nr. 284. *Versuri pentru copii și Cearta Floritor*, feerie în 1 act de Aurelia Pop-Florian.